

**Gozdarski
vestnik**
9

YU ISSN 0017-2723

LETO 1981

VSEBINA — INHALT — CONTENTS

- Jože Kolar **361** Uresničevanje družbenega plana za področje gospodarjenja z gozdovi in urejanja lesnobilančnih razmerij v letu 1980
Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo Slovenije — bilanca prihodkov in odhodkov in sklep o vlaganjih v razširjeno gozdno reprodukcijo v letu 1980
- Lado Eleršek **382** Zanemarjamo zunajgozdno pridelovanje lesa
- Marko Kmecl **386** Gozdarstvo in javnost — aktualna raziskava
- Marko Kmecl **390** Zavajanje škoduje stabilizaciji — aktualni komentar
- Saša Bleiweis **392** Kaj je znanega o mani ali medeni rosi
- Peter Cesar **396** S poti po Velebitu
- Anton Prelesnik **400** V spomin Zdravku Šaubahu
- 401** Strokovni obiski
- 403** Iz domače in tuje prakse
- 407** Književnost
- 409** Društvene vesti
- 415** Z enim zamahom

Gozdarski vestnik izdaja
Zveza inženirjev in tehnikov
gozdarstva in lesarstva
SR Slovenije

Uredniški svet:

Marjan Trebežnik, predsednik
mgr. Boštjan Anko
Branko Breznik
Janez Černač
Rozka Debevc
Hubert Dolinšek
Viljem Garmuš
dr. Franc Gašperšič
Marjan Hladnik
Marko Kmecl
Vitomil Mikuletič
mrg. Franjo Urleb

Uredniški odbor:

mgr. Boštjan Anko
dr. Janez Božič
Branko Breznik
Marko Kmecl
dr. Amer Krivec
dr. Dušan Mlinšek
dr. Iztok Winkler

Odgovorni urednik

Editor in chief

Marko Kmecl, dipl. inž. gozd. oec.

Uredništvo in uprava

Editors' address
YU 61000 Ljubljana
Erjavčeva cesta 15
Žiro račun — Cur. acc.
50101-678-48407

Letno izide 10 številik

10 issues per year

Letna naročnina 210 din

Za ustanove in podjetja 700 din

za študente 120 din in

za inozemstvo 420 din

Ustanoviteljici revije sta Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije ter Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo Slovenije.

Poleg njiju denarno podpira izhajanje revije tudi Raziskovalna skupnost Slovenije.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo (št. 421-1/74 z dne 13. 3. 1974) za GV ni treba plačati temeljnega davka od prometa proizvodov.

URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA PLANA ZA PODROČJE GOSPODARJENJA Z GOZDOVI IN UREJANJA LESNOBILANČNIH RAZMERIJ V LETU 1980

Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo Slovenije

Uvod

V procesu sprejemanja temeljne razvojne usmeritve in politike razvoja pri gospodarjenju z gozdovi in opredeljevanju osnov za usklajevanje gozdnega in lesnega gospodarstva v srednjeročnem obdobju 1976–80 je bil v okviru Samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo SR Slovenije sklenjen samoupravni sporazum o temeljih plana gospodarjenja z gozdovi in o osnovah za usklajevanje razvoja gozdnega in lesnega gospodarstva v obdobju od 1976 do 1980. Samoupravni sporazum je bil sklenjen v skladu z dogovorom o temeljih družbenega plana SR Slovenije in družbenim planom SR Slovenije za to obdobje.

Proces sprejemanja samoupravnega sporazuma je potekal v letu 1976 in deloma v letu 1977. Podpisale so ga vse temeljne organizacije združenega dela in temeljne organizacije kooperantov v sestavi gozdnogospodarskih organizacij (po številu 58 TOZD in 35 TOK), 15 drugih organizacij združenega dela, ki tudi gospodarijo z gozdovi, 136 temeljnih organizacij združenega dela, ki se ukvarjajo s predelavo lesa, od tega 102 TOZD v lesni industriji, 8 TOZD v celulozni industriji ter 26 drugih porabnikov lesa in vse samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo (po številu 15). Skupaj je torej samoupravni sporazum podpisalo 259 podpisnikov, kar pomeni celotno gozdarstvo glede gozdne proizvodnje in pretežno večino temeljnih organizacij v predelavi ali drugačni porabi lesa iz gozdov v SR Sloveniji.

Samoupravni sporazum pomeni v skladu z družbeno usmeritvijo razvoja pri gospodarjenju z gozdovi in urejanju lesnobilančnih razmerij v dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976–80 konkretizacijo pravic in obveznosti temeljnih organizacij v gozdarstvu in primarni predelavi lesa za uresničevanje dogovorjene smeri razvoja na tem področju. Za področje gozdarstva temeljijo obveznosti na določbah gozdnogospodarskih načrtov območij, s katerimi je bila ugotovljena tako realna zmožljivost gozdov v SR Sloveniji glede obremenitev s sečnjami, kakor tudi potreb po vlaganjih v gozdove, tako na biološkem kot tehničnem področju. Vse ukrepe, dogovorjene v samoupravnem sporazumu, uskladijo temeljne organizacije v gozdarstvu v svojih gozdnogospodarskih načrtih gospodarskih enot, ki na ta način postanejo obvezna in neposredna podlaga za gospodarjenje z gozdovi. V okviru teh osnov je bil v samoupravnem sporazumu dogovorjen obseg posekov lesa in blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov v letnem poprečju za vseh 5 let in po dinamiki za leto 1980, program vlaganj v gozdove in način zagotavljanja sredstev za izvedbo tega programa.

Na podlagi dogovorjenega obsega blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov in potrebnih količin lesa za vse potrebe v predelavi oziroma drugačni porabi lesa

je bila sestavljena bilanca lesa za leto 1980, ki je tudi sestavni del samoupravnega sporazuma. Z bilanco lesa je bila dogovorjena stopnja pokritja potreb po lesu z domačo lesno surovino iz SR Slovenije z gozdnimi sortimenti in z reciklažo lesnih ostankov v mehanski predelavi lesa, kakor tudi potrebne količine lesa, ki jih je bilo treba dobaviti iz drugih republik in uvoza. Na ta način je bil hkrati določen tudi razvoj kapacitet v predelavi lesa za to srednjeročno obdobje. V samoupravnem sporazumu so bile nadalje opredeljene in določene obveznosti podpisnikov pri zagotavljanju izvedbe programa vlaganj v dozdove, kar je obenem pogoj za določitev posekov lesa in urejanja lesnobilančnih razmerij ter zagotavljanja stalne krepitve lesnosurovinske osnove in splošnih koristnih funkcij gozdov.

Uresničevanje s samoupravnim sporazumom dogovorjene razvojne usmeritve in politike razvoja na področju gospodarjenja z gozdovi in urejanja lesnobilančnih razmerij spremlja Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo SR Slovenije. V ta namen je bila izdelana analiza za leto 1980. Te podatke primerjamo z dosežki v prejšnjih letih minulega srednjeročnega planskega obdobja.

1. Blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov

Blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov je v letu 1980 znašala za vse gozdove v SR Sloveniji 2,331.055 m³ (za iglavce 1,475.925 m³ in za listavce 855.130 m³), od tega v družbenih gozdovih 1,377.320 m³ (za iglavce 835.409 m³ in za listavce 541.911 m³) in v zasebnih gozdovih 953.735 m³ (za iglavce 640.516 m³ in za listavce 313.219 m³). Ta proizvodnja je bila nasproti prejšnjemu letu za oba sektorja lastništva nižja za 6 % in to v družbenih gozdovih za 4 % in v zasebnih gozdovih za 8 %.

Tabela 1. Blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov leta 1980 v m³

	Družbeni gozdovi	% do let. pl.	Zasebni gozdovi	% do let. pl.	Vsi gozdovi	% do let. pl.
1. Tolmin	126.079	114	81.048	95	207.127	106
2. Bled	92.665	93	42.159	70	134.824	84
3. Kranj	67.914	103	80.522	87	148.436	94
4. Ljubljana	84.261	109	176.843	101	261.104	104
5. Postojna	145.052	86	46.959	57	192.011	76
6. Kočevje	174.043	103	38.755	54	212.798	88
7. Novo mesto	135.583	112	49.675	97	185.258	107
8. Brežice	55.479	105	35.910	65	91.389	85
9. Celje	54.499	115	94.640	109	149.139	111
10. Nazarje	55.512	97	72.531	86	128.043	90
11. Slov. Gradec	104.820	103	103.938	89	208.758	95
12. Maribor	147.705	119	101.399	89	249.104	104
13. ABC Mur. Sob.	28.771	113	8.561	27	37.332	65
KK Rardgona	8.198	144	3.749	68	11.947	107
14. Kras	8.739	92	17.046	77	25.785	82
SKUPAJ	1,289.320	104	953.735	84	2,243.055	95
Gozdovi pri drugih OZD	88.000	76	—	—	88.000	76
VSE SKUPAJ	1,377.320	102	953.735	84	2,331.055	94

V primerjavi z dogovorjenim povprečnim letnim obsegom blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov v samoupravnem sporazumu za obdobje 1976–80 je ta proizvodnja v letu 1980 dosegla 94 % za oba sektorja lastništva gozdov, pri tem je bila v družbenih gozdovih dosežena s 102 %, v zasebnih gozdovih pa le s 84 %. V družbenih gozdovih so tudi v letu 1980 dosegli in presegli dogovorjeni povprečni letni obseg blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov v samoupravnem sporazumu v večini gozdnogospodarskih območij, razen na Bledu (93 %), Postojni (86 %), Nazarju (97 %) in na Krasu (92 %). V zasebnih gozdovih pa so svoj dogovorjeni letni obseg te proizvodnje v celoti dosegli le v gozdnogospodarskih območjih Ljubljana in Celje, v sedmih območjih so svoje povprečje dosegli med 75 % in 100 % (Kranj 87 %, Novo mesto 97 %, Nazarje 86 %, Slovenj Gradec 89 %, Maribor 89 % in na Krasu 77 %), medtem ko so v petih območjih zaostajanja za dogovorjenim letnim povprečjem še večja, tako da so ga dosegli na Bledu 70 %, v Postojni 57 %, v Kočevju 54 %, v Brežicah 65 % in v Murski Soboti 33 %.

V preteklem srednjeročnem obdobju 1976–80 je bila za vseh pet let skupaj blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov v primerjavi z dogovorjenim obsegom v samoupravnem sporazumu dosežena sicer zadovoljivo (97,1 %), vendar pa so občutna odstopanja tako v pogledu njene dinamike kot tudi strukture. Vse do leta 1979 je dinamika dobro naraščala, tako da je bil dogovorjeni količinski obseg v prvih štirih letih planskega obdobja skoraj v celoti realiziran (99,6 %). Močan padec blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov v letu 1980, ko je bila predvidena dinamika dosežena le 89,7 %, pa je povzročil, da planska predvidevanja za celotno srednjeročno obdobje niso bila realizirana. V pogledu strukture blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov je potrebno opozoriti predvsem na slabše doseganje planiranega obsega proizvodnje drobnega lesa, to je lesa za proizvodnjo celuloze in lesnih plošč. Ta kategorija lesa sodi med najbolj deficitarno lesno surovino, hkrati pa so večje možnosti za povečanje blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov prav v tej vrsti lesa in pri tem zlasti listavcev v vseh gozdovih in še posebej v zasebnem sektorju lastništva gozdov. Za vse gozdove v SR Sloveniji je bil dogovorjeni povprečni letni obseg blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov, torej dosežen najnižje v letu 1980, in sicer 93,7 %, medtem ko je bil v letu 1976 dosežen 95 %, v letih 1977 in 1978 99 % in 100 % v letu 1979.

Doseganje planirane blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov je bilo v preteklem srednjeročnem obdobju tudi zelo različno po posameznih sektorjih lastništva gozdov in po gozdnogospodarskih območjih. V družbenih gozdovih so dosegli ali presegli svoj planirani obseg blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov v vseh gozdnogospodarskih območjih, razen na Bledu (92 %), v Postojni (94 %) in v Nazarju (99 %), tako da je za vso SR Slovenijo ta proizvodnja potekala v 1976. letu 103 %, v 1977. letu 105 %, 106 % v letih 1978 in 1979 ter 102 % v letu 1980. V zasebnih gozdovih je bila blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov: v 1976. letu 85 %, v 1977. letu 93 %, v 1978. letu 90 %, v 1979. letu 92 % in v 1980. letu le 84 %. Po posameznih gozdnogospodarskih območjih so v zasebnih gozdovih v vsem preteklem srednjeročnem planskem obdobju dosegli ali presegli svoj dogovorjen obseg le v Novem mestu in Celju, nad 90 % so ga dosegli v šestih območjih (Kranj 90 %, Ljubljana 99 %, Nazarje 94 %, Slovenj Gradec 91 %, Maribor 95 % in na Krasu 96 %). V Tolminu so ga dosegli sicer le 83 %, vendar so dosegli velik premik v dinamiki od 72 % v letu 1976 do 93 % v letih 1979 in 1980, medtem ko so v ostalih petih območjih dosegli le 80 % ali še manj svojih planskih obveznosti (Bled 80 %, Postojna 77 %, Kočevje 66 %, Brežice 69 % in Murska Sobota 34 %).

2. Lesnobilančna razmerja

Po spremembi dogovora o temeljnih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976–80 v letu 1979, je za leto 1980 planirana skupna poraba lesa 3.901.000 m³ (2.317.000 m³ iglavcev in 1.584.000 m³ listavcev), od tega v mehanski predelavi 1.550.000 m³ (950.000 m³ iglavcev in 600.000 m³ listavcev), v predelavi drobnega lesa za proizvodnjo celuloze 981.000 m³ (631.000 m³ iglavcev in 350.000 m³ listavcev), za proizvodnjo lesnih plošč 780.000 m³ (426.000 m³ iglavcev in 354.000 m³ listavcev), za neposredno uporabo 390.000 m³ (310.000 m³ iglavcev in 80.000 m³ listavcev) ter 200.000 m³ listavcev za drva. Nadalje velja dogovor, da bodo navedene potrebe po lesu v skupnem obsegu pokrite z lesno surovino iz SR Slovenije 79 %, od tega z gozdnimi sortimenti 67 % in z lesnimi ostanki 12 %, preostali manjkajoči del lesne surovine pa bo potrebno dobaviti iz drugih republik v obsegu 8 % in iz uvoza za 13 %.

Za posamezna področja porabe lesa je dogovorjeno, da bodo v mehanski predelavi pokrite potrebe po lesu z lesno surovino iz SR Slovenije (samo gozdnimi sortimenti) 91 % (od tega pri iglavcih 100 % in 77 % pri listavcih), iz drugih republik 5 % in 4 % iz uvoza. Za predelavo lesa v celulozo je dogovorjeno, da bo pokritje potreb po lesu znašalo iz SR Slovenije 38 % (od tega z gozdnimi sortimenti 25 % in 13 % z lesnimi ostanki), iz drugih republik 18 % in iz uvoza 44 %, medtem ko je za pokritje potreb po lesu v proizvodnji lesnih plošč dogovorjeno, da bo znašalo s surovino iz SR Slovenije 88 % (od tega z gozdnimi sortimenti 46 % in 42 % z lesnimi ostanki), 9 % iz drugih republik in 3 % iz uvoza. Pokritje dogovorjenih potreb po lesu za neposredno uporabo in za drva bo alimentirano v celoti z gozdnimi sortimenti iz gozdov v SR Sloveniji.

Bilanca lesa za leto 1980 zajema vso porabo gozdnih sortimentov in lesnih ostankov v primarni predelavi lesa. Podatki o porabljenem lesu za mehansko predelavo, za proizvodnjo celuloze in proizvodnjo lesnih plošč izvirajo od proizvajalcev in porabnikov lesa, medtem ko so podatki o porabi lesa za neposredno uporabo in za drva ocenjeni na podlagi podatkov proizvajalcev gozdnih sortimentov. Bilanca lesa ne zajema podatkov o uvoženih ali v drugih republikah nabavljenih polproizvodih (žagan les, furnir, vse vrste lesnih plošč, celuloza, lesovina in podobno), ker se ti izdelki ne nanašajo na lesno surovino. Poraba teh polizdelkov v SR Sloveniji znaša po oceni okoli 500.000 surovinskih kubičnih metrov lesa. Bilanca lesa tudi ne zajema gozdnih sortimentov, ki jih gozdni posestniki porabijo v svojih gospodarstvih in gospodinjstvih, ker te količine ne sodijo v blagovno proizvodnjo. Tega lesa je po oceni prav tako okoli 500.000 m³.

Skupna poraba lesne surovine je v SR Sloveniji po bilanci lesa za leto 1980 znašala 3.662.000 m³ (2.262.000 m³ iglavcev in 1.400.000 m³ listavcev), od tega za mehansko predelavo 1.598.000 m³ (1.020.000 m³ iglavcev in 578.000 m³ listavcev), za proizvodnjo celuloze 897.000 m³ (629.000 m³ iglavcev in 268.000 m³ listavcev), za proizvodnjo lesnih plošč 679.000 m³ (334.000 m³ iglavcev in 345.000 m³ listavcev), za neposredno uporabo 341.000 m³ (279.000 m³ iglavcev in 62.000 m³ listavcev) in za drva 147.000 m³. Poraba lesa je bila v letu 1980 nižja od porabe v letu 1979 za 42.000 m³. V primerjavi z dogovorjeno bilanco za leto 1980 je dejanska skupna poraba lesa v tem letu znašala 94 %, od tega pri iglavcih 98 % in pri listavcih 88 %, vendar različno po posameznih področjih porabe lesa. V mehanski predelavi je poraba lesa dosegla 103 % (pri iglavcih 107 % in pri listavcih 96 %), v proizvodnji celuloze 91 % (pri iglavcih 100 % in pri listavcih 76 %), v proizvodnji lesnih plošč 87 % (pri iglavcih 78 % in pri listavcih 97 %), pri lesu za neposredno uporabo 87 % in pri drveh 74 %.

Tabela 2. Bilanca lesa v letu 1980

v 000 m³

	Predvidena poraba lesa v letu 1980	Poraba lesa v letu 1980	Pokritje porabe lesa v letu 1980 po virih dobav				
			gozdni sortim. iz SRS	lesni ostanki iz SRS	Skupaj iz SRS	Druge republike	Uvoz
I. LES ZA MEHANSKO PREDELAVO							
skupaj	1.550	1.598	1.410	—	1.410	110	78
od tega: iglavci	950	1.020	1.020	—	1.020	—	—
listavci	600	578	390	—	390	110	78
II. DROBNI LES							
— les za celulozo — skupaj	981	897	207	76	283	120	494
od tega: iglavci	631	629	141	76	217	24	388
listavci	350	268	66	—	66	96	106
— les za plošče — skupaj	780	679	226	278	504	137	38
od tega: iglavci	426	334	36	269	305	22	7
listavci	354	345	190	9	199	115	31
— skupaj les za celulozo in plošče	1.761	1.576	433	354	787	257	532
od tega: iglavci	1.057	963	177	345	522	46	395
listavci	704	613	256	9	265	211	137
III. LES ZA NEPOSREDNO UPORABO							
skupaj	390	341	341	—	341	—	—
od tega: iglavci	310	279	279	—	279	—	—
listavci	80	62	62	—	62	—	—
IV. DRVA — listavci — skupaj							
	200	147	147	—	147	—	—
V. VSA PORABA LESA — skupaj							
skupaj	3.901	3.662	2.331	354	2.685	367	610
od tega: iglavci	2.317	2.262	1.476	345	1.821	46	395
listavci	1.584	1.400	855	9	864	321	215

Manjša poraba lesa od predvidene je bila v proizvodnji celuloze, ker proizvodne kapacitete v lanskem letu niso obratovala s polno zmogljivostjo in v proizvodnji lesnih plošč, ker nista bili zgrajeni tovarni iverk v Kočevju in Mariboru, ki sta bili planirani za to srednjeročno obdobje.

Skupna poraba lesa v obsegu 3.662.000 m³ je bila v letu 1980 pokrita z lesno surovino iz SR Slovenije 73 %, od tega z gozdnimi sortimenti 64 % in z lesnimi ostanki 9 %, z dobavami lesa iz drugih republik 10 % in iz uvoza 17 %. Po posameznih področjih porabe lesa so lesnobilančna razmerja potekala v naslednjem:

— V mehanski predelavi je bila poraba lesa v obsegu 1.598.000 m³ pokrita z gozdnimi sortimenti iz SR Slovenije 88 %, iz drugih republik 7 % in iz uvoza 5 %. Pri tem je bila poraba iglavcev v celoti pokrita z gozdnimi sortimenti iz SR Slovenije, poraba listavcev pa je bila pokrita 68 %, iz drugih republik 19 % in iz uvoza 13 %. Ta razmerja kažejo, da je bilo pokritje dejanske porabe lesa v letu 1980 iz SR Slovenije pri iglavcih enako dogovorjenemu, pri listavcih pa je bilo manjše za 9 %, zaradi česar je bilo potrebno povečati dobave iz drugih republik in iz uvoza. Skupna količina gozdnih sortimentov, dobavljenih iz SR Slovenije za mehansko predelavo, je bila sicer enaka dogovorjeni, vendar je bilo pri tem dobavljenih 70.000 m³ več iglavcev in prav toliko manj listavcev.

— V proizvodnji celuloze je bilo od skupne porabe lesa 897.000 m³ pokritih iz SR Slovenije 283.000 m³ ali 32 % (od tega z gozdnimi sortimenti 23 % in z lesnimi ostanki 9 %), iz drugih republik 13 % in iz uvoza 55 %. Kljub nižji dejanski porabi od predvidene za leto 1980, za približno 9 %, je bilo za pokritje te porabe potrebno uvoziti 14 % več lesa, kot je bilo planirano za leto 1980.

— V proizvodnji lesnih plošč je bilo od skupne porabe lesne surovine 679.000 m³ pokrito iz SR Slovenije 74 % (od tega z gozdnimi sortimenti 33 % in z lesnimi ostanki 41 %), iz drugih republik 20 % in iz uvoza 6 %. Ta razmerja, kljub manjši dejanski porabi lesa od predvidene za okoli 13 %, niso potekala v skladu z dogovorjenimi, tako da je bilo potrebno dobaviti iz drugih republik in iz uvoza občutno več lesne surovine, kot je bilo predvideno za leto 1980.

— V proizvodnji in porabi drobnega lesa za proizvodnjo celuloze in lesnih plošč je poraba tega lesa v letu 1980 znašala 1.576.000 m³ ali 89 % od predvidene v tem letu. Pokritje porabe tega lesa z lesno surovino iz SR Slovenije je bilo tudi v letu 1980 nižje od dogovorjenega. V letu 1980 je proizvodnja te vrste lesa dosegla 75 % od predvidene za to leto, od tega pri gozdnih sortimentih 72 % in pri lesnih ostankih 78 %. Pri tem so pri gozdnih sortimentih zaostajanja zlasti pri iglavcih (59 %), medtem ko je bil dogovorjen obseg pri listavcih dosežen 85 %. Tudi dobave lesnih ostankov ne potekajo v skladu s predvidevanji, saj je bilo v letu 1980 dobavljenih le 78 % dogovorjenih količin za to leto. Takšne razmere so seveda povzročile, da je bilo potrebno dobaviti razmeroma več lesa iz drugih republik in predvsem iz uvoza.

— Pri lesu za neposredno uporabo je bila v letu 1980 poraba nekoliko nižja kot v letu poprej in je dosegla 87 % planirane za to leto.

— Nižji od predvidenega z bilanco lesa za leto 1980, je bil tudi obseg drv, ki je bil pokrit iz blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov 74 %. Seveda pa je bila dejanska poraba drv večja, vendar ti podatki zaradi uvodoma navedenih razlogov niso zajeti v bilanco lesa (uvoz drv, lastna poraba lesa za drva lastnikov gozdov itd.).

Navedeni podatki o lesnobilančnih razmerjih v letu 1980 kažejo, da so bila določena odstopanja od dogovorjene bilance za to leto v vseh kategorijah porabe lesa. Pri pokrivanju potreb po lesu v mehanski predelavi in tehničnem lesu za neposredno porabo ni bilo velikih razlik. Sicer je tudi v mehanski predelavi

primanjkovalo lesa, vendar predvsem zaradi prevelikih žagarskih kapacitet, glede na dogovorjeno porabo lesa na tem področju.

Zelo pereča pa je bila problematika pokrivanja potreb po drobnem lesu za proizvodnjo celuloze in lesnih plošč. V preteklem srednjeročnem obdobju je poraba lesa za proizvodnjo celuloze in plošč naraščala tako, da je od predvidene porabe v letu 1980 znašala dejanska poraba lesa (kolikor je bilo zgrajeno kapacitet) v 1976. letu 58 %, v 1977. letu 70 %, v 1978. letu 74 %, v 1979. letu 85 % in v 1980. letu 89 %. Za leto 1980 je bilo dogovorjeno, da bo pokritje potreb po drobnem lesu iz SR Slovenije znašalo 60 % (od tega z gozdnimi sortimenti 34 % in z lesnimi ostanki 26 %), iz drugih republik 14 % in iz uvoza 26 %. Medtem, ko je proizvodnja lesne surovine iz SR Slovenije v letu 1976 zadoščala za pokritje 65 % potreb po tej vrsti lesa (od tega 38 % z gozdnimi sortimenti in 27 % z lesnimi ostanki), pa je bil delež lesne surovine iz SR Slovenije v letu 1980 le še 50 % (od tega 28 % z gozdnimi sortimenti in 22 % z lesnimi ostanki).

V letu 1980 torej nismo dosegli za to leto planiranih dobav lesa iz SR Slovenije za proizvodnjo celuloze in lesnih plošč in to tako pri gozdnih sortimentih kot tudi pri lesnih ostankih. Nadaljnje povečanje blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov, za to vrsto predelave lesa, (pri tem pa zlasti listavcev) bo možno le z večjim vlaganjem v gozdove na podlagi združevanja sredstev, medtem ko bo večja poraba lesnih ostankov verjetno možna le na osnovi dopoljenih tehnologij, tako da bo poleg ostankov iglavcev v večji meri možna tudi poraba ostankov listavcev. Navedeno problematiko pa še zaostrojuje energetska kriza, ki povzroča večje povpraševanje po drveh, ki so v določenih količinah konkurenčni sortiment predelavi lesa za celulozo in plošče. Prav tako se bo to vprašanje zaostrovalo zaradi možnosti večje uporabe lesnih ostankov za pridobivanje energije.

3. Enostavna gozdnobiološka reprodukcija

Na področju enostavne gozdnobiološke reprodukcije so bila v letu 1980 opravljena dela v obnovi gozdov na površini 3.320 ha (družbeni gozdovi 1.665 ha, zasebni gozdovi 1.555 ha) in v negi gozdov na površini 19.911 ha (družbeni gozdovi 11.555 ha, zasebni gozdovi 8.356 ha). Nasproti letu 1979 se je obseg del v enostavni gozdnobiološki reprodukciji zmanjšal, in sicer v obnovi gozdov za 1,4 % (družbeni gozdovi za 0,7 %, zasebni gozdovi za 2,1 %) in v negi gozdov za 4,9 % (družbeni gozdovi za 5,4 %, zasebni gozdovi za 4,2 %). V primerjavi z dogovorjenim poprečjem po samoupravnem sporazumu za obdobje 1976 do 1980 je bil v letu 1980 obseg del v obnovi gozdov dosežen 90 % (družbeni gozdovi 78 %, zasebni gozdovi 109 %) in v negi gozdov 105 % (družbeni gozdovi 107 %, zasebni gozdovi 102 %).

V samoupravnem sporazumu dogovorjeni poprečni letni obseg del v obnovi gozdov je bil v letu 1980 dosežen ali presežen v osmih gozdnogospodarskih območjih (Tolmin, Kranj, Ljubljana, Brežice, Celje, Slovenj Gradec, Maribor in Murska Sobota), od 74 % do 93 % je bil dosežen v treh območjih (Novo mesto, Nazarje in na Krasu), medtem ko so pri izvrševanju teh del v občutnem zaostanku v treh območjih (Bled 46 %, Postojna 34 % in Kočevje 32 %). Pri negi gozdov so dogovorjeni poprečni letni obseg dosegli ali presežli v šestih gozdnogospodarskih območjih (Kranj, Ljubljana, Postojna, Celje, Maribor in na Krasu), v ostalih osmih območjih pa so to poprečje dosegli takole: Tolmin 86 %, Bled 55 %, Kočevje 87 %, Novo mesto 85 %, Brežice 97 %, Nazarje 72 %, Slovenj Gradec 97 % in Murska Sobota 65 %.

Tabela 3. Enostavna gozdnobioološka reprodukcija v letu 1980
Obnova gozdov

Gozdnogospodarsko območje	Izvršitev obnove gozdov v letu 1980					
	Družbeni gozdovi		Zasebni gozdovi		Vsi gozdovi	
	ha	P	ha	P	ha	P
1. Tolmin	295	147	232	227	527	174
2. Bled	60	42	57	50	117	46
3. Kranj	73	133	110	172	183	154
4. Ljubljana	88	107	133	95	221	100
5. Postojna	167	27	149	48	316	34
6. Kočevje	65	23	53	69	118	32
7. Novo mesto	124	83	67	65	191	75
8. Brežice	82	111	109	198	191	148
9. Celje	101	138	119	163	220	151
10. Nazarje	61	47	75	139	136	74
11. Slovenj Gradec	112	119	145	158	257	138
12. Maribor	197	101	268	126	465	114
13. ABC POMURKA, Mur. Sob.	91	149	12	600	103	163
KK Radgona	22	58	14	1.400	36	92
14. Kras	67	106	12	54	79	93
SKUPAJ Gozdovi pri drugih OZD	1.605	71	1.555	109	3.160	86
	160	—	—	—	160	—
VSE SKUPAJ	1.765	78	1.555	109	3.320	90

P = odstotek izvršitve glede na poprečne letne planske obveznosti po srednjeročnem planu 1976–1980.

V celotnem preteklem srednjeročnem planskem obdobju 1976 do 1980 so bila dela v obnovi gozdov v primerjavi z dogovorjenim obsegom izvršena 88 % (družbeni gozdovi 79 %, zasebni gozdovi 101 %). V družbenih gozdovih so svoje srednjeročne planske obveznosti izpolnili ali preseгли v osmih območjih (Tolmin, Kranj, Ljubljana, Brežice, Celje, Slovenj Gradec, Murska Sobota in na Krasu), v Mariboru 88 %, v Brežicah 79 %, komaj nekaj nad polovico svojih planskih obveznosti so dosegli na Bledu (55 %) in v Nazarjih (51 %), medtem ko so močno pod planom zaključili srednjeročno obdobje v Postojni (36 %) in v Kočevju (27 %). V zasebnih gozdovih je bil srednjeročni plan v obnovi gozdov dosežen po zaslugi znatnega preseganja planskih obveznosti v sedmih gozdnogospodarskih območjih (Tolmin, Kranj, Ljubljana, Celje, Nazarje, Slovenj Gradec in Murska Sobota), zadovoljivo so dosegli plan v treh območjih (Brežice 91 %, Maribor 93 % in na Krasu 93 %). V ostalih štirih območjih pa so bila dela v obnovi zasebnih gozdov v primerjavi s srednjeročnim planom dosežena takole: Bled 70 %, Postojna 49 %, Kočevje 61 % in Novo mesto 82 %.

V negi gozdov so bila dela v preteklem srednjeročnem obdobju v primerjavi z dogovorjenim obsegom izvršena 109 % (družbeni gozdovi 114 %, zasebni gozdovi 102 %). V osmih gozdnogospodarskih območjih so srednjeročni plan dosegli ali preseгли (Kranj, Ljubljana, Postojna, Kočevje, Brežice, Celje, Maribor in na Krasu), manjše zaostajanje za planom beležijo v petih območjih (Tolmin 86 %, Novo mesto 99 %, Nazarje 91 %, Slovenj Gradec 99 % in Murska Sobota 89 %), večje zaostajanje za planom pa le v blejskem območju, kjer so bila dela v negi gozdov dosežena le 70 %.

Tabela 4. Enostavna gozdnobiološka reprodukcija v letu 1980
Nega gozdov

Gozdnogospodarsko območje	Izvršitev del nege gozdov v letu 1980					
	družbeni gozdovi		zasebni gozdovi		vsi gozdovi	
	ha	P	ha	P	ha	P
1. Tolmin	790	82	372	96	1.162	86
2. Bled	725	52	374	62	1.099	55
3. Kranj	531	125	709	117	1.240	120
4. Ljubljana	852	110	1.480	98	2.332	102
5. Postojna	980	119	626	105	1.606	113
6. Kočevje	670	102	258	62	928	87
7. Novo mesto	964	90	549	77	1.513	85
8. Brežice	654	97	486	97	1.140	97
9. Celje	707	105	941	151	1.648	127
10. Nazarje	351	76	276	67	627	72
11. Slovenj Gradec	981	98	793	95	1.774	97
12. Maribor	1.314	171	1.150	148	2.464	160
13. ABC Pomurka Mur. S.	450	56	168	112	618	65
KK Radgona	50	40	37	740	87	67
14. Kras	273	180	100	111	373	154
Skupaj	10.292	96	8.319	101	18.611	98
Gozdovi pri drugih OZD	1.263	—	37	—	1.300	—
Vse skupaj	11.555	107	8.356	102	19.911	105

P = odstotek izvršitve glede na poprečne letne planske obveznosti po srednjeročnem planu 1976–1980.

4. Razširjena gozdnobiološka reprodukcija

Na področju razširjene gozdnobiološke reprodukcije, kamor sodijo melioracije gozdov (neposredna in posredna premena), pogozdovanje in osnovanje nasadov hitrorastočih drevesnih vrst, je bilo v letu 1980 osnovanih 1.253 ha, od tega je bilo melioriranih 1.150 ha gozdov, pogozdenih 73 ha negozdnih površin in osnovanih 30 ha topolovih nasadov. V primerjavi s prejšnjim letom je bil obseg del v razširjeni gozdnobiološki reprodukciji manjši za 22 %, od tega je bilo melioracij gozdov za 19 % in pogozdovanj za 54 % manj, medtem ko je bilo osnovanih topolovih nasadov več za 36 %.

V primerjavi z dogovorjenim poprečnim letnim obsegom del po samoupravnem sporazumu za obdobje 1976–1980, je bil v letu 1980 skupni obseg del v razširjeni gozdnobiološki reprodukciji dosežen le 45 %, od tega pri melioracijah gozdov 48 %, pri pogozdovanjih 21 % in pri osnovanju topolovih nasadov 55 %. Po posameznih gozdnogospodarskih območjih so svoja v samoupravnem sporazumu dogovorjena poprečja pri teh delih dosegli le v Ljubljani in Celju, nad 75 % dogovorjenega letnega poprečja so dosegli le še v Nazarju, povsod drugod pa manj, v šestih območjih (Bled, Postojna, Kočevje, Slovenj Gradec, Maribor in Murska Sobota) pa celo manj kot polovico.

Realizacija v samoupravnem sporazumu dogovorjenega obsega del v razširjeni gozdnobiološki reprodukciji v celotnem planskem obdobju 1976–1980 je bila dosežena 60 %, od tega pri melioracijah gozdov 62 %, pri pogozdovanjih 43 % in pri osnovanju topolovih nasadov 57 %. Po posameznih gozdnogospodarskih območjih so svoje srednjeročne planske obveznosti v razširjeni gozdnobiološki reprodukciji v celotnem planskem obdobju 1976–1980 je bila dosežena 60 %, od tega pri melioracijah gozdov 62 %, pri pogozdovanjih 43 % in pri osnovanju topolovih nasadov 57 %. Po posameznih gozdnogospodarskih območjih so svoje srednjeročne planske obveznosti v razširjeni gozdnobiološki reprodukciji v celotnem planskem obdobju 1976–1980 je bila dosežena 60 %, od tega pri melioracijah gozdov 62 %, pri pogozdovanjih 43 % in pri osnovanju topolovih nasadov 57 %.

biološki reprodukciji dosegli le v Ljubljani, skoraj v celoti so jih realizirali v treh območjih (Novo mesto 98 %, Celje 97 % in na Krasu 98 %), drugod pa manj, niti polovico planiranega obsega teh del pa niso dosegli v območjih: Bled (26 %), Slovenj Gradec (38 %) in Maribor (49 %).

Tabela 5. Razširjena gozdnobiološka reprodukcija v letu 1980

Gozdnogospodarsko območje	Realizacija del razšir. gozdnobiol. reprod. v letu 1980								
	melioracije gozdov		pogozdovanja		topolovi nasadi		skupaj		
	ha	P	ha	P	ha	P	ha	P	
1. Tolmin	79	127	—	—	—	—	79	69	
2. Bled	—	—	—	—	—	—	—	—	
3. Kranj	50	34	1	20	—	—	51	34	
4. Ljubljana	127	140	—	—	—	—	127	121	
5. Postojna	247	54	—	—	—	—	247	47	
6. Kočevje	152	44	—	—	—	—	152	44	
7. Novo mesto	106	44	8	40	—	—	114	59	
8. Brežice	63	61	1	33	20	125	84	52	
9. Celje	61	115	24	141	—	—	85	123	
10. Nazarje	26	79	2	100	—	—	28	80	
11. Slovenj Gradec	19	25	8	53	—	—	27	30	
12. Maribor	77	44	12	120	—	—	89	47	
13. ABC Pomurka / KK Radgona	34	40	—	—	10	200	44	43	
14. Kras	6	67	4	100	—	—	10	71	
	91	91	3	6	—	—	94	63	
	Skupaj	1.138	58	63	22	30	103	1.231	54
	Gozdovi pri drugih OZD	12	3	10	17	—	—	22	4
	Vse skupaj	1.150	48	73	21	30	55	1.253	45

P = odstotek izvršitve glede na poprečne letne planske obveznosti po srednjeročnem planu 1976–1980.

Pri melioracijah gozdov so svoje skupne srednjeročne planske obveznosti dosegli ali presegli v treh območjih (Ljubljana, Novo mesto in Celje), nad 70 % so jih realizirali v štirih območjih (Tolmin 76 %, Kočevje 73 %, Nazarje 70 % in na Krasu 89 %), manj kot polovico pa so srednjeročni plan v melioracijah gozdov realizirali v Slovenj Gradcu.

Pri pogozdovanju negozdnih površin so v samoupravnem sporazumu dogovorjeni obseg del v obdobju 1976–1980 dosegli ali presegli v treh območjih (Kranj, Brežice in na Krasu), nad polovico plana so realizirali v štirih območjih (Ljubljana 64 %, Celje 84 %, Nazarje 50 % in Maribor 74 %), manj kot polovico teh del so realizirali v Tolminu, Bledu, Novem mestu, Slovenj Gradcu in Murski Soboti, medtem ko v kočevskem območju v preteklem srednjeročnem obdobju teh del niso planirali.

Osnovanje topolovih nasadov je bilo v samoupravnem sporazumu za obdobje 1976–1980 planirano le v Brežicah, Mariboru in Murski Soboti. Svoje srednjeročne planske obveznosti pri teh delih so realizirali v Brežicah 50 % in v Murski Soboti 208 %, medtem ko v Mariboru sploh niso pristopili k osnovanju topolovih nasadov.

5. Gradnja omrežja gozdnih cest

V letu 1980 je bilo zgrajenih 298 km gozdnih cest, od tega 134 km v družbenih in 164 km v zasebnih gozdovih. V primerjavi s prejšnjim letom sta bila v vseh gozdovih zgrajena 2 km več cest in to v družbenih gozdovih 3 km več, v zasebnih gozdovih pa 1 km manj.

Tabela 6. Novogradnja in rekonstrukcija gozdnih cest v letu 1980

	Zgrajeno na manj razvitih območjih	Družbeni gozdovi	Zasebni gozdovi	Vsi gozdovi
		zgrajeno km	zgrajeno km	zgrajeno km
1. Tolmin	37,20	15,90	29,60	45,50
2. Bled	—	12,90	7,80	20,70
3. Kranj	—	8,20	7,90	16,10
4. Ljubljana	—	13,10	25,30	38,40
5. Postojna	—	3,24	12,76	16,00
6. Kočevje	1,06	9,00	7,00	16,00
7. Novo mesto	7,65	7,15	2,87	10,02
8. Brežice	7,30	15,70	8,20	23,90
9. Celje	5,00	9,40	9,10	18,50
10. Nazarje	4,81	9,52	11,70	21,22
11. Slovenj Gradec	10,60	16,00	36,70	52,70
12. Maribor	5,90	9,30	5,50	14,80
13. ABC Pomurka KK Radgona	—	1,70	—	1,70
14. Kras	—	—	—	—
Skupaj	79,52	131,11	164,43	295,54
Gozdovi pri drugih OZD	—	2,40	—	2,40
Vse skupaj	79,52	133,51	164,43	297,94

V samoupravnem sporazumu dogovorjeni letni obseg gradnje gozdnocestnega omrežja je bil v letu 1980 dosežen 83 %. Svoj poprečni letni obseg so v ustreznem ali zadovoljivem obsegu realizirali v devetih območjih (Tolmin, Bled, Kranj, Ljubljana, Postojna, Novo mesto, Brežice, Celje in Slovenj Gradec), v štirih območjih je bilo zaostajanje od planiranega obsega občutno (Kočevje 38 %, Nazarje 47 %, Maribor 40 %, Murska Sobota 43 %), medtem ko na Krasu v lanskem letu ni bilo gradnje gozdnih cest.

V srednjeročnem planskem obdobju 1976–1980 je bilo od skupno v samoupravnem sporazumu dogovorjenega obsega gradenj gozdnih cest 1.800 km zgrajenih 1.591 km oziroma 88 %. Svoj planirani obseg so dosegli ali presegli v petih gozdnogospodarskih območjih (Tolmin, Ljubljana, Postojna, Celje in Slovenj Gradec), od 73 % do 96 % so ga dosegli v štirih območjih (Bled 86 %, Kranj 96 %, Novo mesto 75 % in Brežice 73 %), v Kočevju 63 %, v Mariboru 51 % in na Krasu 60 %, ostali dve območji pa nista realizirali niti polovico planiranega obsega (Nazarje 38 % in Murska Sobota 36 %).

6. Skladnejši regionalni razvoj

Za srednjeročno obdobje 1976–1980 je bil sklenjen družbeni dogovor o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja v SR Sloveniji, katerega podpisnik

je tudi Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo SR Slovenije. Za uresničitev svojih obveznosti do skladnejšega regionalnega razvoja, ki se nanašajo na izgradnjo gozdnih prometnic, je bil v okviru skupnosti za gozdarstvo sprejet samoupravni sporazum o solidarnostnem vlaganju sredstev za izgradnjo gozdnih cest na manj razvitih zlasti obmejnih območjih. Podpisniki tega sporazuma so se obvezali, da bodo v gozdovih, ki so v predelih Slovenije, ki se po odloku izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije štejejo za manj razvita območja, intenzivirali gospodarjenje z ustreznim povečanjem vlaganj v izgradnjo gozdnih prometnic. Vseh gozdov na manj razvitih območjih Slovenije je 256.500 ha (25,4 %), ležijo pa v gozdnogospodarskih območjih Tolmin, Kočevje, Novo mesto, Brežice, Celje, Nazarje, Slovenj Gradec, Maribor, Murska Sobota in na Krasu.

V letu 1980 je bilo na manj razvitih območjih Slovenije v skladu z navedenim samoupravnim sporazumom zgrajenih 80 km gozdnih cest v vrednosti 63.078.956 din ter 262 km gozdnih vlak v vrednosti 20.602.266 din. Za vzdrževanje gozdnih prometnic na obravnavanih območjih je bilo v lanskem letu porabljenih 20.349.588 din. Tako je bilo v letu 1980 za izgradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic na manj razvitih območjih Slovenije vloženi 104.039.810 din ali 22 % vseh sredstev, ki so bila v tem letu porabljena v SR Sloveniji za gradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic. V navedenem znesku so všteta tudi sredstva SIS za gozdarstvo SR Slovenije, ki so bila v skladu s samoupravnim sporazumom in pogoji natečaja porabljena za gradnjo gozdne ceste na Kozjanskem v gozdnogospodarskem območju Brežice v znesku 2.400.000 din pod posebno ugodnimi pogoji financiranja.

S samoupravnim sporazumom je bilo dogovorjeno, da bo v obdobju 1976–1980 na manj razvitih območjih Slovenije zgrajenih 289 km gozdnih cest v vrednosti 116.552.000 din. Dejansko pa je bilo v tem obdobju zgrajenih na teh območjih 309 km (107 %) gozdnih cest v vrednosti 165.952.000 din (142 %).

7. Raziskave

V prizadevanjih za čim bolj kvalitetne in strokovne utemeljene usmeritve pri gospodarjenju z gozdovi in urejanju lesnobilančnih razmerij je skupnost za gozdarstvo v preteklem sredjeročnem planskem obdobju del sredstev namenila tudi za raziskave. Tako je deloma ali v celoti financirala naslednje raziskave:

1. V letu 1977 je skupnost za gozdarstvo sklenila pogodbo z Inštitutom za topol iz Novega Sada o dolgoročnem sodelovanju pri sofinanciranju znanstveno raziskovalnih projektov:

A. Pospeševanje proizvodnje in predelave hitrorastočih listavcev, topolov in vrb in

B. Testiranje novovzgojenih klonov in hibridov topolov in vrb na območju SR Slovenije.

2. Nadaljnih pet raziskav pa je skupnost za gozdarstvo naročila pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo pri Biotehniški fakulteti v Ljubljani in sicer:

A. V skladu z dogovorom o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976–1980 je bila zastavljena posebna raziskava tehnološko-ekonomska problematika in smernice nadaljnjega razvoja industrijske predelave drobnega lesa v SR Sloveniji. V raziskavi so zbrani podatki o dosedanjem razvoju na tem področju, ugotovljeni in prikazani so trendi razvoja pri porabi te kategorije lesa, podane pa so tudi prognoze o porabi drobnega lesa in možnosti za usklajevanje prognoziranih potreb po tem lesu z lesnosurovinskim zaledjem za prihodnjih pet let.

Raziskava je končana in objavljena v publikaciji, ki je bila v lanskem letu posredovana vsem delovnim organizacijam s področja gozdarstva in predelave lesa.

B. Kljub temu, da je pri gospodarjenju z gozdovi dana prednost njihovi naravni obnovi, ima umetna obnova gozdov še vedno pomembno vlogo. V raziskavi Razmere v gozdnem semenarstvu in drevesničarstvu v SR Sloveniji ter smernice za razvoj v letih od 1976 do 1980 so zbrani podatki o drevesničarskih kapacitetah in proizvodnji gozdnih sadik v letih 1975 in 1976, o porabi gozdnih sadik v obdobju od 1971 do 1975 in podane prognoze o tej porabi v obdobju od 1976 do 1980. V raziskavi je obdelana tudi problematika pridobivanja gozdnega semena za proizvodnjo sadik. Poleg pridobivanja semena v semenarskih sestojih bo potrebno za dolgoročno rešitev problema oskrbe s kakovostnim semenom gozdnih drevesnih vrst osnovati v Sloveniji v nadaljnjih 15 do 20 letih 95 ha semenskih plantaž.

Raziskava je zaključena in publicirana v Gozdarskem vestniku št. 4/1979.

C. Ena osnovnih nalog skupnosti za gozdarstvo je melioracija malodonosnih gozdov. Z raziskavo Evidentiranje in razvrstitev degradiranih gozdov glede na rastišče in sestojne lastnosti so zbrani zelo pomembni podatki o površinah malodonosnih gozdov, razvrščenih po gozdnogospodarskih območjih in sektorjih lastništva. Poleg tega je iz raziskave tudi razvidno, koliko malodonosnih gozdov je ali zaradi načina gospodarjenja ali zaradi rastičnih razmer primernih za melioracijo in koliko ne. Podatki ter raziskave so nedvomno osnovnega pomena pri odločanju o vlaganjih v razširjeno gozdnobiološko reprodukcijo.

Raziskava je končana in objavljena v publikaciji, ki je bila v letu 1979 posredovana vsem gozdnogospodarskim delovnim organizacijam.

D. Razkorak med proizvodnjo in porabo lesa je tudi v Sloveniji velik. Možnosti za krepitev lesnosurovinske osnove pa niso le v intenziviranju gospodarjenja z gozdovi, ampak tudi v izvengozdnem pridelovanju lesa. V raziskavi izvengozdno pridelovanje lesa se evidentirane potencialne prostorske možnosti za dopolnilno proizvodnjo lesa v Sloveniji. Poleg pregleda o že izdelanih načrtih te proizvodnje, je v elaboratu tudi izdelan podroben predlog za konkretno izvajanje pospeševanja izvengozdne pridelave lesa. Podan je tudi prikaz potreb sadik za pričakovan obseg osnovanja topolovih plantaž in gojitveno tehnična navodila za različne oblike pridelovanja lesa izven gozda.

Raziskava je končana in objavljena v elaboratu v začetku letošnjega leta.

E. Raziskava Metodologija prostorskega načrtovanja v gozdarstvu je še v izdelavi. Metodologija bo vsebovala stališča in navodila za izdelavo prostorskih načrtov v gozdarstvu.

9. Ocena uspešnosti uresničevanja dogovorjenega razvoja v obdobju 1976–1980 in predlogi ukrepov

Podatki o izvršenih delih po posameznih dejavnostih gospodarjenja z gozdovi in urejanja lesnobilančnih razmerij ter podatki o zagotavljanju in porabi sredstev za vlaganja v gozdove v letu 1980, kakor tudi za celotno srednjeročno obdobje 1976–80, kažejo, da je bil v preteklih petih letih dosežen precejšen napredek pri uresničevanju smeri razvoja, ki je bila dogovorjena v samoupravnem sporazumu o temeljih plana gospodarjenja z gozdovi in urejanja lesnobilančnih razmerij za obdobje 1976–80. Napredek je bil zlasti vzpodbuden v primerjavi s prejšnjimi planskimi obdobji.

Kljub doseženemu napredku razvoja na področju gozdnolesnega kompleksa pa podatki in druge informacije kažejo, da se dogovorjena smer razvoja ni uresničevala in vseh področjih enako uspešno in da razvoj nekaterih procesov ni potekal zadovoljivo, tako da je uresničevanje samoupravnega sporazuma na nekaterih področjih v občutnem zaostanku. Medtem, ko je uresničevanje samoupravnega sporazuma v prvih štirih letih preteklega srednjeročnega obdobja potekalo glede skupnega obsega blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov na zadovoljivi ravni in so zaostajala le dela na področju vlaganj v gozdove, pa je v letu 1980 prišlo do večjih zaostankov na vseh področjih dogovorjenega razvoja.

Uresničevanje samoupravnega sporazuma za področje blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov je potekalo na splošno vzeto in za dogovorjene količine lesa za vseh pet let skupaj sicer zadovoljivo, vendar ne z enako uspešnostjo glede dogovorjene dinamike in za vse strukturne kategorije lesa. Glede skupnega petletnega obsega je blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov dosegla zadovoljivih 97 %, vendar pa dinamika po posameznih letih ni potekala v skladu z dogovorjenim obsegom v bilanci lesa za leto 1980. Prva štiri leta se je ta proizvodnja povečala ustrezno dogovorjeni dinamiki glede skupnega obsega, ne pa tudi glede strukture, v letu 1980 pa je prišlo do zastoja, tako da je bilo od dogovorjenih 2,6 milijona m³ za to leto realiziranih le 90 %. V družbenih gozdovih je vsa leta preteklega srednjeročnega obdobja skupna blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov potekala nekaj nad dogovorjeno ravno, v zasebnih gozdovih pa je v skupnem obsegu za vseh pet let skupaj dosegla 89 %. V preteklem srednjeročnem obdobju je v zasebnih gozdovih uspelo občutneje povečati raven blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov le v nekaj gozdnogospodarskih območjih (Tolmin, Ljubljana, Novo mesto, Celje), večinoma pa je potekala premalo v skladu s planiranimi razmerji. V obeh sektorjih lastništva gozdov so premalo posegali v takšne gozdove, kjer bi bilo to upravičeno in potrebno iz gojitvenih vidikov, to je s sečnjami pri melioracijah gozdov in z redčenji v mladih in srednjedobnih sestojih zlasti listavcev. Zaradi tega je bilo v preteklem srednjeročnem obdobju, glede na plansko dogovorjena razmerja, vsako leto posekanih nekaj preveč iglavcev in premalo listavcev. Takšne razmere so imele za posledico, da struktura blagovne proizvodnje glede na porabo lesa ni bila realizirana v skladu z dogovorjenimi razmerji, kar se je potem odražalo v razmeroma slabše usklajeni oskrbi z lesom po posameznih področjih porabe lesa in s tem na ne povsem ustrezno urejanje lesnobilančnih razmerij.

V samoupravnem sporazumu planirana skupna poraba lesa, je v preteklem srednjeročnem obdobju potekala približno v skladu z dogovorjeno smerjo razvoja. Skupna poraba lesa je zmerno naraščala in ob koncu obdobja dosegla 95 % planirane. Pokritje dogovorjene skupne porabe lesa z lesno surovino iz SR Slovenije je potekalo v skladu z dogovorjenim razvojem do leta 1978, nato pa so dobave iz domačih virov začele zaostajati za razvojem kapacitet, in sicer v letu 1979 za 3 % in v letu 1980 za 6 %. Pri tem so bile dobave gozdnih sortimentov večje ali v skladu z dogovorjenim deležem do leta 1979, v zadnjem 1980. letu pa so znašale le 64 % namesto za to leto dogovorjenih 67 %.

Prav tako je uspelo v mehanski predelavi lesa v vsem srednjeročnem obdobju ponovno industrijsko predelati le okrog 9 % namesto planiranih 12 %.

V samoupravnem sporazumu planirano pokritje potreb v skupni porabi lesa iz drugih republik je vse obdobje potekalo nad planiranim za ca. 4 %, medtem ko je uvoz lesa dosegel planirani delež v skupni porabi leta 1979, naslednje leto pa je bil, verjetno ne povsem upravičeno, večji za 4 %. Takšne, razmeroma zadovoljive razmere v razvoju lesnobilančnih razmerij v preteklem srednjeročnem

obdobju so bile le glede skupne porabe lesa, kar pa ne velja v enaki meri za posamezna področja porabe lesa.

Oskrba z lesno surovino za mehansko predelavo lesa je bila še zadovoljiva, tako da zaradi tega ni prihajalo do večjih zastojev v proizvodnji.

Tudi na področju porabe lesa za neposredno uporabo in pri drveh ni bilo posebno pereče problematike. V zvezi s proizvodnjo drv se bodo razmere verjetno zaostriale zaradi splošne energetske krize, ki povzroča večje povpraševanje po drveh.

Pri presoji urejanja lesnobilancijskih razmerij v proizvodnji celuloze in lesnih plošč je potrebno upoštevati razvoj od leta 1970 dalje, saj so v tem desetletju pri obeh vrstah predelave lesa močno porasle kapacitete za predelavo lesa. Od leta 1970 do leta 1980 je poraba tega lesa narasla z indeksom 228, od tega v proizvodnji celuloze z indeksom 156, v proizvodnji lesnih plošč pa je bilo zgrajenih pet novih tovarn, tako da je v tem času poraba lesa narasla z indeksom 585. V tem obdobju so se letne dobave lesne surovine iz SR Slovenije povečale za okoli 2,25 krat, od tega so se pri gozdnih sortimentih skoraj podvojile, lesnih ostankov pa je bilo dobavljenih približno trikrat več. Prav tako je bilo v tem obdobju potrebno dobaviti več lesa iz drugih republik.

V srednjeročnem obdobju 1976–80 je bila poraba lesa za proizvodnjo celuloze in lesnih plošč dogovorjena z bilanco lesa za leto 1980 v višini 1,76 milijona m³ in je v vsem obdobju sukcesivno naraščala v približno dogovorjenih razmerjih. V prvem letu (1976) je poraba lesa znašala 58 % planirane za leto 1980, nato pa je bila vsako leto večja, tako da je v letu 1980 dosegla 89 % planirane.

Proizvodnja gozdnih sortimentov za predelavo v celulozo in lesne ploščice je za vse srednjeročno obdobje skupaj dosegla okoli 87 % planirane. Poseganje v te kategorije lesnih zalog na osnovi redčenj in sečenj pri melioracijah gozdov je upravičeno in utemeljeno tudi iz gozdnogojitvenih vidikov, vendar je vezano na večja vlaganja v gozdove, kar pa je uresničljivo le z večjim združenjem sredstev porabnikov lesa za te vrste namenskih vlaganj v gozdove. Procesi namenskega združevanja sredstev so v preteklem srednjeročnem obdobju sicer potekali, zaradi česar je uspelo občutno povečati proizvodnjo gozdnih sortimentov nasproti prejšnjemu srednjeročnemu obdobju, vendar ne dovolj uspešno, da bi se lahko realizirale tollkšne količine te kategorije lesa.

Lesnih ostankov v mehanski predelavi lesa je v vsem srednjeročnem obdobju uspelo ponovno industrijsko predelati le 74 % planiranih količin. Reciklaža lesnih ostankov je bila v preteklem srednjeročnem obdobju in bo tudi v prihodnje v precejšnji meri odvisna od ustrežnejših tehnologij, tako da bo poleg ostankov iglavcev možno ponovno industrijsko predelati tudi ostanke listavcev. Poleg tega bo zaradi energetske krize pri tem vprašanju igralo pomembno vlogo ustrezno ovrednotenje te vrste surovine.

V kompleks vlaganj v gozdove je v tem poročilu všteta enostavna gozdno-biološka reprodukcija (obnova, nega in varstvo gozdov), razširjena gozdnobiološka reprodukcija (melioracije gozdov, pogozdovanje in osnovanje topolovih nasadov) ter novogradnja in rekonstrukcija gozdnih cest. V preteklem srednjeročnem obdobju je bila realizacija teh del v primerjavi s prejšnjim srednjeročnim obdobjem občutno večja, vendar pa ta dela po samoupravnem sporazumu za obdobje 1976–80 niso bila uresničena na vseh področjih enako uspešno, na nekaterih pa so celo občutni zaostanki.

V celotnem obdobju so bila dela v obnovi gozdov opravljena na ca. 16.000 ha. Glede na obseg po samoupravnem sporazumu so bila realizirana 88 %, vendar so imeli občutne zaostanke le v petih gozdnogospodarskih območjih (Bled, Postojna, Kočevje, Brežice in Nazarje), tako da so v večini območij obnavljali goz-

dove v skladu z dogovorjenim razvojem. Pri negi gozdov so bila dela izvršena na ca. 103.000 ha (109 %). Občutnejše zaostanke so imeli v treh gozdnogospodarskih območjih (Tolmin, Bled in Murska Sobota).

Na področju melioracij gozdov, pogozdovanj in osnovanja topofovih nasadov so v samoupravnem sporazumu dogovorjeni obseg dosegli le v štirih gozdnogospodarskih območjih (Ljubljana, Novo mesto, Celje in Kras), povsod drugod pa so dela potekala z manjšimi ali večjimi zaostanki. V samoupravnem sporazumu dogovorjeni obseg je bil za vseh pet let dosežen sicer le 60 %, kljub temu pa je bil vendarle dosežen precejšen napredek na tem področju v primerjavi s prejšnjim srednjeročnim obdobjem, ko so se ta dela opravljala le v zelo majhnem obsegu. V vseh petih letih je bilo izvršenih okoli 8.300 ha melioracij gozdov, pogozdovanj in topolovih nasadov, kar vendarle pomeni razmeroma veliko površino novih kvalitetnih gozdov.

Pri gradnji gozdnoprometnega omrežja je bilo novozgrajenih ali rekonstruiranih v vseh petih letih 1.590 km gozdnih cest, kar glede dogovorjenega obsega po samoupravnem sporazumu pomeni 88 %. Planirani obseg gradnje gozdnih cest so v še zadovoljivem obsegu realizirali v večini gozdnogospodarskih območjih, tako da so manj kot dve tretjini planiranega petletnega obsega dosegli le v petih območjih (Kočevje, Nazarje, Maribor, Murska Sobota in Kras). Tudi na področju gradnje gozdnih cest je bil v primerjavi s prejšnjim srednjeročnim obdobjem dosežen občuten napredek.

V preteklem srednjeročnem obdobju so s samoupravnim sporazumom dogovorjena razmerja med obsegom in strukturo blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov ter vlaganji v gozdove, zlasti na področju razširjene gozdnobiološke reprodukcije in gradnje gozdnih cest, omogočila, da so planirane dobave lesa za nadaljnjo predelavo potekale v razmeroma zadovoljivem obsegu, čeprav je tudi zaradi pomanjkanja lesne surovine prihajalo do občasnih in krajših zastojev v posameznih primerih. Med poglavitne vzroke, da dobave lesa niso potekale povsem v skladu z dogovorjenim razvojem, je treba šteti ne povsem zadovoljivo realizacijo razvoja pri vlaganjih v gozdove, kar pa gre pripisati predvsem neučinkovitemu zagotavljanju namenskih sredstev za vlaganja v gozdove.

V vseh petih letih preteklega srednjeročnega obdobja je bilo porabljenih 1.854.057.000 din, kar pomeni 14,9 % od vrednosti skupne petletne blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov. Po posameznih letih je obseg porabljenih sredstev naraščal približno v skladu z letnim povečevanjem vrednosti blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov, kar pomeni, da so sicer vsako leto večja namenska sredstva zadostovala le za povečane cene del pri vlaganjih v gozdove. Ni pa bilo mogoče povečati fizičnega obsega teh del.

Po namenu vlaganj je bilo za vseh pet let skupaj porabljeno za biološke naložbe 57 % (od tega za obnovo, nego in varstvo gozdov 44 % in za melioracije gozdov, pogozdovanja in topofove nasade 13 %) za gradnjo gozdnih cest pa 43 % sredstev. Tudi v vseh posameznih letih je bilo to razmerje skoraj isto.

Pri sklepanju samoupravnega sporazuma za preteklo srednjeročno obdobje je bilo v zvezi z zagotavljanjem sredstev za vlaganja v gozdove ugotovljeno, da v obstoječih ekonomskih razmerah zaradi planirane strukturne proizvodnje gozdnih sortimentov ni mogoče pokriti planiranega programa vlaganj v gozdove z lastnimi sredstvi gozdnogospodarskih organizacij. Zaradi tega je bilo dogovorjeno, da je treba manjkajoči del sredstev zagotoviti na osnovi združevanja sredstev v okviru SIS za gozdarstvo SR Slovenije in drugih dodatnih virov.

Takšen razvoj zagotavljanja sredstev za vlaganja v gozdove je sicer potekal v skladu z dogovorjenimi razmerji, vendar je bilo v skupnem obsegu premalo združenih sredstev, da bi bil lahko realiziran celoten program vlaganj v gozdove

	1976	1977	1978	1979	1980
Vsa porabljena sredstva v 000 din	241.530	302.882	355.013	446.010	408.622
1. Lastna sredstva g. g. organ.	78,9 %	64,4 %	66,0 %	63,4 %	64,2 %
2. Sredstva SIS za gozd. SRS	13,2 %	13,3 %	10,3 %	8,9 %	11,1 %
3. Sredstva 1,5 % prispevka	—	3,2 %	6,4 %	5,8 %	6,7 %
4. Sred. po poseb. dog. za biol. vlaganja	—	—	0,4 %	2,6 %	2,7 %
5. Sred. po poseb. dog. za g. ceste	4,9 %	4,6 %	3,8 %	10,6 %	7,0 %
6. Krediti bank	3,0 %	14,5 %	13,1 %	8,7 %	8,3 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

in na tej osnovi tudi blagovna proizvodnja gozdnih sortimentov, tako po obsegu kot po strukturi. Tudi načini zagotavljanja sredstev so premalo precizno delovali, da bi lahko učinkoviteje vplivali na večje povečanje proizvodnje gozdnih sortimentov.

Blagovne proizvodnje gozdnih sortimentov, pri čemer je bil ta odstotek prva štiri leta od 15,2 % do 15,0 %, v letu 1980, ko je bila proizvodnja lesa najnižja, pa 13,7 %.

Po posameznih virih zagotavljanja sredstev za vlaganja v gozdove so v preteklem srednjeročnem obdobju imela največji delež lastna sredstva gozdno-gospodarskih organizacij.

10. Naloge v prihodnjem srednjeročnem obdobju

V sprejetem samoupravnem sporazumu o temeljih plana SIS za gozdarstvo SR Slovenije za srednjeročno obdobje od 1981 do 1985 je planirano večjo blagovno proizvodnjo gozdnih sortimentov in s tem ustrežnejše urejanje lesnobilančnih razmerij. Takšen koncept razvoja je bil družbeno verificiran s podpisom dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije in je v skladu z družbenim planom SR Slovenije za to srednjeročno obdobje. Za čim bolj uspešno uresničitev zastavljenih ciljev in nalog bo treba razrešiti zlasti naslednja vprašanja:

1. Republiško projekcijo razvojnih smeri pri gospodarjenju z gozdovi in urejanju lesnobilančnih razmerij je treba uveljaviti in zagotoviti z uskladitvijo samoupravnih sporazumov o temeljih planov območnih samoupravnih interesnih skupnosti za gozdarstvo s samoupravnim sporazumom o temeljih plana SIS za gozdarstvo SR Slovenije.

2. V zvezi s pospeševanjem namenskega združevanja ter s tem trajnega zagotavljanja sredstev za vlaganja v gozdove, je treba po gozdnogospodarskih območjih opraviti razprave o tem, koliko lastnih sredstev posamezna gozdno-gospodarska organizacija lahko trajno namenja za vlaganja v gozdove v obstoječih ekonomskih razmerah. Obseg teh sredstev se določi z odstotkom od vrednosti gozdnih sortimentov (objektivno relativno merilo), kar je potem za vseh pet let obveznost gozdnogospodarske organizacije pri oblikovanju sredstev za vlaganja v gozdove, hkrati pa je tudi osnova za dogovor z uporabniki lesa in drugimi zainteresiranimi za pokritje celotnega planiranega obsega vlaganj

v gozdove. Razprave je treba opraviti na osnovi posebnih analiz, upoštevajoč pri tem podobno analizo za SR Slovenijo v tem poročilu.

V tej povezavi je treba razrešiti tudi vprašanje izenačitve pogojev pridobivanja dohodka v vseh dejavnostih gospodarjenja z gozdovi po temeljnih organizacijah v okviru gozdnogospodarskih organizacij. Prav tako je treba v teh razpravah rešiti vprašanje glede standardov, normativov in cen za opravljanje dela pri vlaganjih v gozdove.

3. V okviru skupnega gospodarjenja z vsemi gozdovi po gozdnogospodarskih območjih ne glede na lastništvo bo treba nadaljevati in poglobljeno uveljavljati samoupravne družbenoekonomske odnose v temeljnih organizacijah združenega dela in temeljnih organizacijah kooperantov, tako da bodo delavci in kmetje kot združeni proizvajalci dejansko lahko odločali o rezultatih svojega dela. Zaradi tega je treba krepiti ekonomsko, kadrovsko in organizacijsko osnovo temeljnih organizacij v obeh sektorjih lastništva gozdov, ob upoštevanju vseh prvin skupnega gospodarjenja z gozdovi. V tem okviru je treba posebno pozornost posvetiti temeljnim organizacijam kooperantov, da bodo usposobljene za opravljanje vseh del, ki sodijo v okvir skupnega gospodarjenja z gozdovi. Prav tako je pomembno, da se z nadaljnjim razvijanjem dohodkovnih odnosov med delavci in kmeti v okviru gozdnogospodarskih organizacij in delavci v drugih temeljnih organizacijah združenega dela, s katerimi so povezani v procesu proizvodnje in menjave, doseže uskladitev interesov in skupno odločanje o ustvarjenem dohodku, združevanju dela in sredstev ter delitvi rezultatov skupnega dela.

4. Zaradi narave dela pri gospodarjenju z gozdovi, ki zahteva veliko načrtnosti, je treba doseči čimprej usklajenost gozdnogospodarskih načrtov enot in gozdnogospodarskih načrtov območij ter območnih gozdnogospodarskih načrtov s plani samoupravnih interesnih skupnosti za gozdarstvo in gozdnogospodarskih organizacij.

5. Pri opredeljevanju prihodnje namenske rabe prostora je potrebno, da se temeljne organizacije v gozdarstvu in območne samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo aktivno vključijo v proces prostorskega planiranja. Pri tem je treba ravnati v skladu s Stališči in smernicami o nalogah gozdarstva pri prostorskem planiranju, ki jih je sprejela SIS za gozdarstvo SR Slovenije v januarju 1979.

6. Opraviti je treba vse, kar je potrebno za sprejem dolgoročnega plana SIS za gozdarstvo SR Slovenije do leta 2000.

Poročilo je sestavil
Jože Kolar, tajnik SIS
za gozdarstvo Slovenije

SAMOUPRAVNA INTERESNA SKUPNOST ZA GOZDARSTVO SLOVENIJE

BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV od 1. 1. do 31. 12. 1980

I. PRIHODKI

– Prenešeni del presežka prihodkov iz preteklega leta;	3,937.323,30 din
– 20 % prispevek TOZD po 12. členu zakona o gozdovih;	5,162.425,50 din
– 5 % prispevek TOZD po 13. členu zakona o gozdovih;	8,162.372,90 din
– 1 % prispevek TOZD s področja primarne in kemične predelave lesa;	25,198.939,20 din
– prispevek od goriva, ki ga prispeva SiS za ceste	13,724.083,00 din
– obresti od kreditov;	
za gozdnobiološko vlaganje	60.279,80
za gradnjo gozdnih cest	1,457.143,55;
	1,517.423,35 din
– obresti iz anuitet po prevzet. kred. člen 32 zakona o prenosu drž. kapitala;	841.788,70 din
– obresti iz anuitet, po prevzetih kreditih od JPB Beograd, sedaj Gospodarska banka Ljubljana;	102.004,90 din
– obresti od oročenih sred. pri ZHKS Ljubljana pogodba št. 165/78.	451.885,25 din
– Drugi prihodki:	
– Vračilo preplačila Papirnica Radeče;	922,60 din
– od znižanja odobrenih sredstev brez obveznosti vračila po pogodbah iz preteklih let.	144,676,00 din
	144,676,00 din
Skupaj prihodki	59,243.844,70 din

II. ODHODKI

– Obračunana dodeljena sredstva GG brez obveznosti vračila za vlaganja v razširjeno gozdnobiološko reprod.;	30,445.135,00 din
– PTT storitve, poraba znamk;	7.215,60 din
– materialni odhodki:	
pisarniški material,	15.563,75 din
časopisi, revije, objave v Uradnem listu, statistične in druge publikacije;	25.553,00 din
– proizvodne storitve drugih:	
popravilo xerox stroja;	5.005,40 din
– neproizvodne storitve drugih:	
študije in raziskave,	922.032,00 din
storitve Splošnega združenja gozdarstva,	100.000,00 din
stroški fotokopiranja in razmnoževanja	59.724,70 din
osmrtnica, objava;	1.000,00 din
– izdatki za popularizacijo gozdarstva;	200.000,00 din
– reprezentančni stroški;	9.557,30 din
– amortizacija;	31.806,10 din
– drugi materialni odhodki:	
najemnina za poslovne prostore;	220.200,00 din
– povračilo za bančne storitve;	843.343,95 din
– povračilo za storitve SDK;	77.587,30 din
– obresti od prevzetega kredita po členu 32 zakona o prenosu;	5.232,35 din

– dnevnice za službena potov. in nočnine v Jugoslaviji;		28.365,00 din
– prispevek za sofinanciranje strokovnih revij Gozdarski vestnik in Les;		825.000,00 din
– drugi odhodki:		
potni stroški v državi,		30.487,65 din
povračilo zasluzka kmetom,		3.775,00 din
prevoz na delo in iz dela;		5.861,30 din
– osebni dohodki:		
nagrade voljenim funkcionarjem obračunane:		
kot dopolnilno delo	98.380,45	
kot pogodbe o delu	82.008,25;	180.388,70 din
– občasni sodelavci:		
izplačila po pogodbah o delu;		11.347,50 din
– sredstva za delovno skupnost.		<u>1.379.122,20 din</u>
	Skupaj odhodki	35.433.303,80 din
	Presežek prihodkov	23.810.540,90 din

SAMOUPRAVNA INTERESNA SKUPNOST ZA GOZDARSTVO SLOVENIJE

Sklep

o dodelitvi sredstev udeležencem natečaja za vlaganja v razširjeno gozdno reprodukcijo v letu 1981.

I.

Od skupnih sredstev pri skupnosti za gozdarstvo, ki so po njenem finančnem načrtu za leto 1981 namenjena za vlaganja v razširjeno gozdno reprodukcijo v znesku 80.000.000 din, se bo v letu 1981 porabilo za gozdnobiološka vlaganja 49.000.000 din in za gradnjo gozdnih cest 31.000.000 din.

II.

Sredstva za gozdnobiološka vlaganja v znesku 49.000.000 din se s tem sklepom dodeli udeležencem natečaja, in sicer v skladu s pogoji natečaja pri dodeljevanju sredstev za razširjeno gozdno reprodukcijo in upoštevanju:

a) Da znaša strošek za delovni dan, računajoč pri tem 8-urni delovni dan, za dela pri gozdnobioloških vlaganjih do 1.500 din;

b) Da se cene sadik in semen v letu 1981 obračunajo lahko do višine cen za sadike in seme po ceniku Semesadike, Mengeš, vendar se pri tem cene za sadike ekstra kvalitete ne upoštevajo.

III.

Sredstva za gradnjo gozdnih cest v znesku 31.000.000 din se dodelijo:

a) Za gradnjo gozdne ceste, ki ima širši pomen glede socialnega in ekonomskega vidika za prebivalstvo v predelu, ki ga takšna cesta odpira, se v letu 1981 dodeli znesek 3.100.000 din Gozdnemu gospodarstvu Maribor;

b) Za sofinanciranje mladinskih delovnih akcij v letu 1981 se dodeli znesek 920.000 din in sicer za pokrivanje materialnih stroškov teh akcij pri gradnji in rekonstrukciji gozdnih cest;

c) Preostala sredstva v znesku 26,980.000 din se s tem sklepom dodelijo udeležencem natečaja v skladu s pogoji natečaja pri dodeljevanju sredstev za razširjeno gozdno reprodukcijo.

IV.

V skladu z določili II. in III. točke tega sklepa, se posameznim udeležencem natečaja za vlaganja v razširjeno gozdno reprodukcijo v letu 1981 dodelijo sredstva po namenu vlaganj do naslednjih zneskov:

Gozdnogospodarska organizacija	Sredstva za gozdnobiološka vlaganja	Sredstva za gradnjo gozdnih cest
1. SGG Tolmin	5,456.000	2,887.000
2. GG Bled	--	1,241.000
3. GG Kranj	2,525.000	1,700.000
4. GG Ljubljana	4,314.000	3,346.000
5. GG Postojna	3,719.000	1,673.000
6. GG Kočevje	2,281.000	2,158.000
7. GG Novo mesto	4,684.000	2,509.000
8. GG Brežice	5,124.000	1,349.000
9. GG Celje	2,491.000	1,888.000
10. GG Nazarje	595.000	1,349.000
11. LESNA Slovenj Gradec	650.000	1,835.000
12. GG Maribor	3,431.000	2,725.000
13. ABC Pomurka M. Sobota	2,989.000	809.000
14. Zavod za pogozd. Krasa	6,850.000	1,511.000
15. KK Radgona	2,449.000	--
16. SNEŽNIK Kočevska Reka	969.000	--
17. Ljubljanske mlekarnе	413.000	--
18. KK Sevnica	60.000	--
Skupaj	49,000.000	26,980.000

V gornjih zneskih je všteto tudi:

a) Za osnovanje in vzdrževanje topolovih nasadov pri

– GG Brežice	1,507.000 din
– ABC Pomurka	266.000 din
– Ljubljanske mlekarnе	385.000 din

Skupaj 2,158.000 din

b) Za osnovanje semenske plantaže pri ABC Pomurka 623.000 din;

c) Za enostavno gozdnobiološko reprodukcijo na Krasu in sicer za vzdrževanje nasadov, ki so bili osnovani pred letom 1977, znesek 3,000.000 din.

V.

Pogodbe pravice in obveznosti med posameznimi udeleženci natečaja in skupnostjo za gozdarstvo se v skladu s pogoji natečaja pri dodeljevanju sredstev za razširjeno gozdno reprodukcijo uredijo s posebnimi pogodbami.

VI.

Pogodbena razmerja po tem sklepu ureja izvršilni odbor skupščine skupnosti za gozdarstvo.

Predsednik
Skupščine skupnosti za gozdarstvo
Ivan Videnič

ZANEMARJAMO ZUNAJGOZDNO PRIDELOVANJE LESA

Lado Eleršek (Ljubljana)

1. Uvod

Številne »gozdne« drevesne vrste že od nekdanj gojimo tudi zunaj gozda, bodisi za okras, za senco, za pridobivanje lesa, za čebeljo pašo, kot protivetno in protierozijsko zaščito ali zaradi plodov. Te drevesne vrste so: lipa, topol, robinija, kostanj in drugi listavci in iglavci. Od naštetih gojitvenih motivov v zadnjem času vse bolj pridobiva na pomenu saditev drevja zaradi naglega večanja porabe lesa. Ta nam po eni strani zagotavlja solidne odkupne cene lesnih sortimentov, po drugi strani pa se zaradi tega vse bolj porablja tudi drobnejša oblovina kot tehnični les. Kljub temu pa slovenska lesnopredelovalna industrija doma ne dobi dovolj lesa in je odvisna od uvoza in nabave v drugih republikah. Še večji lesni deficit kot pri nas je v večini zahodnoevropskih držav. Naraščajoče pomanjkanje lesa ob vse boljših cenah lesnih sortimentov bi nas zato moralo usmerjati v pospeševanje lesne pridelave na vseh razpoložljivih rastiščih.

2. Rastne zmogljivosti nekaterih drevesnih vrst, ki so primerne za zunajgozdno pospeševanje

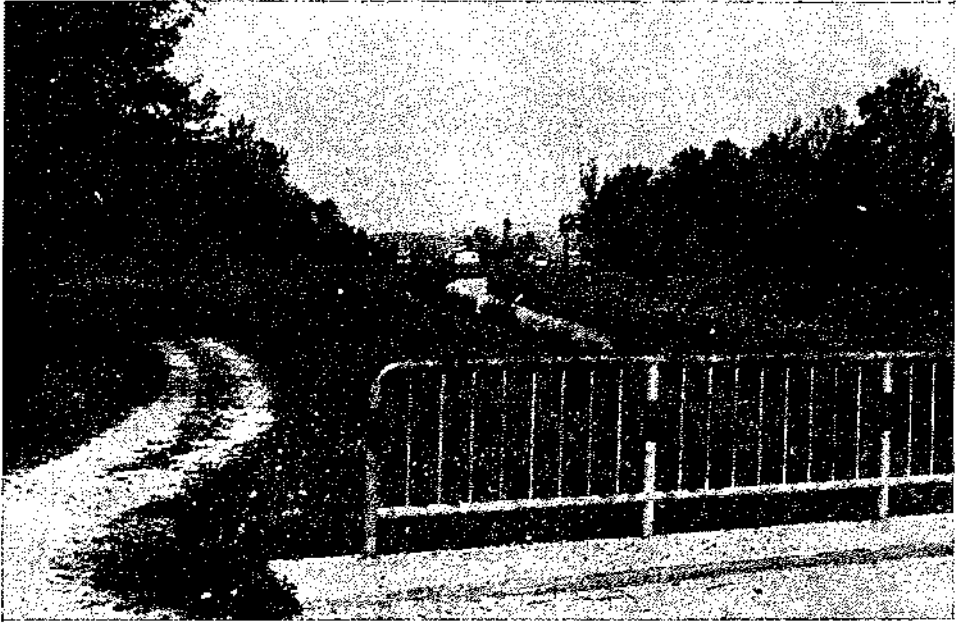
Zaradi hitre rasti in cenjenih sortimentov pospešujejo v razvitih deželah saditev topolov in vrb tako ob vodotokih in poteh v obliki vrstnih nasadov ali na nekaterih manj prometnih in pogojno primernih kmetijskih zemljiščih v obliki strnjjenih nasadov. V naši državi imamo največje komplekse najboljših topolovih rastišč v Vojvodini. Tu so ugotovili v 13-letnem nasadu poprečne letne prirastke za križanec *populus euramericana*, klon: I-214 35 m³/ha, ostia 25 m³/ha, jacometti 24 m³/ha in robusta 20 m³/ha. V Sloveniji imamo najboljših topolovih rastišč le malo. Mednje sodijo posamezna rastišča nasadov v Vrbini pri Brežicah, kjer je izmerjen letni prirastek nekaj nad 20 m³/ha. Veliko rastno zmogljivost topolov že v juvenilnem obdobju pa kažejo pri nas izmerjeni prirastki enoletnih topolovih sadik 1/2 v drevesnici. Ti znašajo med 30 in 50 m³/ha pri gostoti sadik od 23 000 do 33 000 sadik/ha, in sicer odvisno od topolovega klona.

V nasadih najbolj priraščajo križanci črnih topolov (sekcija *aigeiros*), ki pa zahtevajo najboljša rastišča. Od teh so prirastno in rastiščno bolj skromni balzamski topoli (sekcija *tacamahaca*). Najmanj zahtevni so trepetlika, beli in sivi topol (sekcija *leuce*) pri istočasno najbolj skromnem priraščanju.

Konkretni prirastni podatki posameznih rastljlivejših soliterjev, merjenih v ljubljanskem okolišu, pa kažejo rastljivost in vitalnost prostostoječega drevja. Enoletni debellnski prirastek je znašal pri balzamski topoli 1,8 cm, pri beli topoli 1,3 cm, tulipovcu 1,6 cm, gledičiji 1,1 cm, vrbii žalujki 1,1 cm, brezi 0,9 cm, srebrnem javoru 0,9 cm. Za razliko od drevesa v sestoji dobi prostostoječe drevo več svetlobe in lahko razvije večjo krošnjo. Delež kvalitetne hlodovine je po drevesu sicer manjši, prirastek drevesnine pa večji.

3. Nasadne oblike in prostorske možnosti za pospeševanje

Strnjene drevesne nasade in drevesne plantaže snujemo na obvodnih zemljiščih in na začasno opuščeni kmetijskih zemljiščih. Na obrežnih zemljiščih

Ob reguliranih vodotokih je navadno dovolj neizkoriščene zemlje, ki ima poleg tega še izredno ugodne talne pogoje za gojenje hitrorastočih listavcev. Foto L. Eleršek

prevladujejo topolovi nasadi, na opuščeni kmetijskih zemljiščih pa nasadi in plantaže iglavcev. Prav kmetijskih zemljišč v opuščanju je pri nas več deset tisoč hektarjev, največ v zahodni Sloveniji. Plantaža gozdnega drevja na kmetijskem zemljišču lahko še naprej obdrži status kmetijskega zemljišča (Zakon o kmetijskih zemljiščih, 1979, čl. 3: ... Kmetijska neobdelovalna zemljišča pa so pašniki, barjanski travniki, plantaže gozdnega drevja in trstičje).

Za snovanje vrstnih nasadov ob poteh, mejicah, vodotokih imamo še dovolj možnosti, žal pa večkrat primanjkuje pripravljenosti pri lastnikih teh zemljišč. Za snovanje nasadov lahko izberemo različne listavce, kot so topol, vrba, lipa, jesen, jelša, divji kostanj, platana, oreh, robinija, gledičija, sofora, in tudi iglavce. V vrstne nasade moremo prištevati tudi vetrozaščitne pasove in raznovrstne žive meje, ki zaraščajo prostor med posameznimi kmetijskimi parcelami, ob vodnih tokovih in poteh ter jo sestavljata drevesna in grmovna vegetacija. Za vetrozaščitne pasove in žive meje je značilno, da blažijo hitrost vetra in s tem zmanjšujejo izsuševanje tal in ozračja. V bližini je obilnejša rosa, žita in trave manj polegajo, pozimi pa veter ne odnaša toliko snega. Senca blaži sončno pripeko, v tleh se ohrani več humusa, zmanjšana je vetrna in vodna erozija. V živih mejah imajo svoj življenjski prostor različne koristne živali, ki prispevajo k boljšemu ravnotežju v naravi.

V nasadno obliko, ki jo imenujemo *posamezno drevje, soliterji in skupine drevja*, sodijo vse drevesne vrste iz prejšnje skupine. Omenim naj, da obstaja pri zasebnih lastnikih zemljišč že sedaj veliko zanimanje za orehove sadike, kar tudi vodi v krepitev te nasadne oblike.

4. Diskusija in zaključki

V Sloveniji razpolagamo z dokajšnjim potencialnim prostorom za zunajgozdno pridelovanje lesa. Imamo kar 7700 km rek in vodotokov, čeprav to niso le najboljše rastišča. Ponovno ugotavljamo, da za pospeševanje tovrstnega pridelovanja lesa primanjkuje pripravljenosti in zainteresiranosti. Vsekakor ne kaže pospeševati pridelovanja lesa na račun kmetijske proizvodnje, saj gozdovi že sedaj pokrivajo dobro polovico republike (pri tem je močno razvita lesna industrija v kroničnem surovinskem deficitu). Vendar moramo kot dobri gospodarji upoštevati za pridobivanje dragocene lesne in energijske surovine tudi vsa

Drevesna vrsta	Klasa	Prodajna cena din/m ³	Odkupna cena za izvengozdno hlodovino din/m ³ *
Topol	F	4000	3280
Topol	L	3000	2460
Topol	I	2500	2050
Oreh	Ekstra	10000	8200
Oreh	F ¹	8500	6970
Oreh	I	4000	3280
Smreka	I	3000	2460

* Odkupne cene za zunajgozdne sortimente so višje kot za gozdne sortimente, ker ni odračunan prispevek za biološka vlaganja.

drugače gospodarsko neizkoriščena ali slabo izkoriščena rastišča, saj si bomo tako povečali družbeni in tudi zasebni materialni fond. Upoštevati je potrebno, da znaša npr. povprečni letni hektarski prirastek topolove plantaže na srednjedobrem rastišču 8–12 m³, razen tega pa ne kaže zanemarjati ugodnih prodajnih in odkupnih cen lesnih sortimentov. To ilustrirajo nekatere cene GG Ljubljana, veljavne v l. 1981 (tabela str. 384).

Poleg pomanjkanja pripravljenosti za saditev drevja pri lastnikih obvodnih in drugih zemljišč, pa se srečujemo tudi s pomanjkanjem ustreznega saditvenega materiala. Raznovrstne kvalitetne sadike naj bi bile na razpolago vsaj po znižani ceni, saj gre lesni industriji in gozdarstvu neposredno za lesno surovino. V Sloveniji so gozdnogospodarske organizacije odkupile med leti 1974 in 1978 med 19700 in 23700 m³ lesa letno iz negozdnih površin. Dejstvo je, da so sicer nekatera GG brezplačno razdelila zasebnikom določeno količino orehovih in topolovih sadik, vendar je potekala ta akcija v širšem merilu neorganizirano in nenačrtno.

Zaradi lastniškega razmerja bi bilo potrebno prenesti težišče pospeševanja v zasebni sektor. Negozdnih zemljišč je v družbeni lasti 237.000 ha, v lasti občanov pa 788.000 ha. Še večja razlika je pri travniških in pašniških površinah, kjer so največje možnosti za dopolnilno proizvodnjo lesa. Teh je v družbeni lasti 34.000 ha (10 %) in v lasti občanov 296.000 ha (90 %). Lastnika razpoložljivih zemljišč bi morali opozoriti v tisku za kmetovalce in prek kmetijskih radijskih nasvetov na koristnost saditve hitrorastočega in večvrednega drevja in mu nuditi informacijo o odkupnih cenah, o možnostih nabave saditvenega materiala in o načinu vzgoje.

GOZDARSTVO IN JAVNOST

Prispevek pri obravnavi neproizvodnih funkcij gozdov

Vse bolj pogosto se srečujemo s pojmi »gozdarstvo in javnost«, »popularizacija gozdov«, »propagiranje gozdov« itd., ki so več ali manj prevedeni izrazi iz jezikovnih področij, kjer je ta dejavnost zaradi splošne gospodarske razvojne ravni mnogo bolj razvita kot pri nas. Dejavnost, ki jo označujemo s temi izrazi, ima ozko korelacijsko zvezo z razvojem neproizvodnih funkcij gozdov, ki pa so seveda spet v najožji zvezi z materialnim delom družbenega razvoja. Skratka, gre za dialektični splet dokaj kompleksnih procesov in stanj v gozdarstvu, ki se prepletajo in dopolnjujejo s procesi in stanji izven gozdarskega sistema.

V tem sestavku nas zanima predvsem vprašanje, zakaj je v gozdarstvu potrebno delo z javnostjo; kakšni so teoretični in praktični razlogi za razvoj takšne aktivnosti. Za tovrstno analizo pa moramo razčleniti nekaj pojmov zlasti s področja sociologije.

Sistem — opredeljena družbena enota

Sistem je del javnosti, ki je lahko opredeljen po strokovnosti, po družbenem položaju, po teritorialnosti in po drugih kriterijih. Da lahko takšen del javnosti funkcionira kot sistem, mora obstajati nekaj pogojev, med katerimi je za naš prikaz najpomembnejši izdelana komunikacijska in informacijska penetracija med takšnim delom javnosti in ostalimi sistemi (družbo). Z družbenega vidika je komuniciranje med posameznimi sistemi še posebej pomembno, ker je s tem opredeljen pomen sistema v telesu družbe. O sistemu torej lahko govorimo le tedaj, ko je navzoče množično komuniciranje znotraj nekega sistema kakor tudi intenzivno medsystemsko komuniciranje. Ta oblika in procesna dejavnost je značilna za višje družbenorazvojne stopnje.

Socialne značilnosti sistema

Pojma odprtosti in svobodnosti opredeljujeta sociološki položaj ali družbeni status sistema.

Značilno za odprt prostor ali sistem je intenzivna penetracija informacij ali intenzivno notranje in zunanje komuniciranje. V takšnem sistemu se pojavlja mnogo različnosti v časovni enoti, večja je gostota dogajanja. V takšnem ritmičnem sistemu nastopajo mnoge izbire, alternative, mnoge odločitve, navzoče je preverjanje in kritičnost. Procesi in stanja v takšnem sistemu so zelo podobni tistim v drugih sistemih (če so odprti).

Za zaprt sistem je značilno redko dogajanje, rešitve so že dane, so pripravljene, ne nastopajo potrebe za nove rešitve. Odprtost oziroma zaprtost sistema je pogojena z naravnimi danostmi v okviru sistema kakor tudi z organizacijo sistema. (Večkrat oportunistično skomignemo z rameni češ, gozdarska neprodornost je povezana z značilnostmi proizvodnega procesa v gozdarstvu, kjer se zelo težko in počasi kaj premika [naravna danost]. Zamolčimo pa lastno nepripravljenost, slabo organizacijo itd.). Medtem ko je odprtost funkcija naravnih danosti (v pretežni meri), pa je svobodnost določenega sistema funkcija njegove angažiranosti, oziroma posledica človekove aktivnosti v tem sistemu.

Če združimo *odprtost* in *svobodnost* na drugi strani pa *zaprtost* in *nesvobodnost* in poskušamo poiskati sociološke karakteristike zlasti slednjega, tedaj moramo ugotoviti:

V zaprtem (manj svobodnem, kar pa ni sinonim za gospodarsko manj razvitega!) sistemu je komuniciranje omejeno le na sistem, pa še tam je navadno bolj enostransko. Komuniciranje z okolico (interdisciplinarno ali intradružbeno) je slabo, skrčeno, defektno in neobjektivno. V takšnem sistemu se *komuniciranj*u sploh izogibajo. Omenjeni stiki so nekvalitetni, ker so pavšalni, enostranski (običajno »od zgoraj navzdol«) in pripravljeni. Popolnoma izostaneta notranja in zunanja kritičnost. (Informatika v takšnem sistemu teče največkrat po načelu: če že moramo kaj napisati ali povedati, povejmo samo dobro, kaj bi se dajali v zobe! Kritika itak ne prinese nič dobrega, samokritika pa sploh ne!) Če je takšno stanje trajnejše, postane sistem neobjektiven, ker izhaja iz lastne nekritičnosti. Prihaja do nesorazmerja v razvitosti med sistemi. Konflikti postanejo neizbežni. Ko se pojavijo, so boleči in težko uredljivi.*

Značilnost zaprtosti (tudi strokovne) je avtarkija (toliko prej če obstajajo naravne danosti). Pojavljajo in razbohotijo se nekateri negativni procesi v medčloveških družbenih odnosih kot privatizacija (idejna in dohodkovna), nezainteresiranost, hkrati pa vse vrste agresije, ljubosumje in pomanjkanje kritičnega dialoga.

Takšen sistem postane žal zelo čvrst in se ga težko spremeni.**

Delovanje zaprtega sistema v družbi

V diagramu sta prikazani razvojni dinamiki obeh sistemov, odprtega in zaprtega.

Odprt sistem napreduje divje, ima tudi neuspehe, toda veliko več uspehov. Zaprt sistem dela videz, da je brez problemov, brez slabosti, značilna je fiktivna urejenost, opaziti je tudi napredovanje, toda sistem je brez večjih uspehov!

Razvijajoča se družba potrebuje prodorne sisteme in ljudi. Zato postanejo zaprti sistemi zavora za družbeni napredek. Tako postanejo vedno bolj objekt kritičnega presojanja z vseh strani.

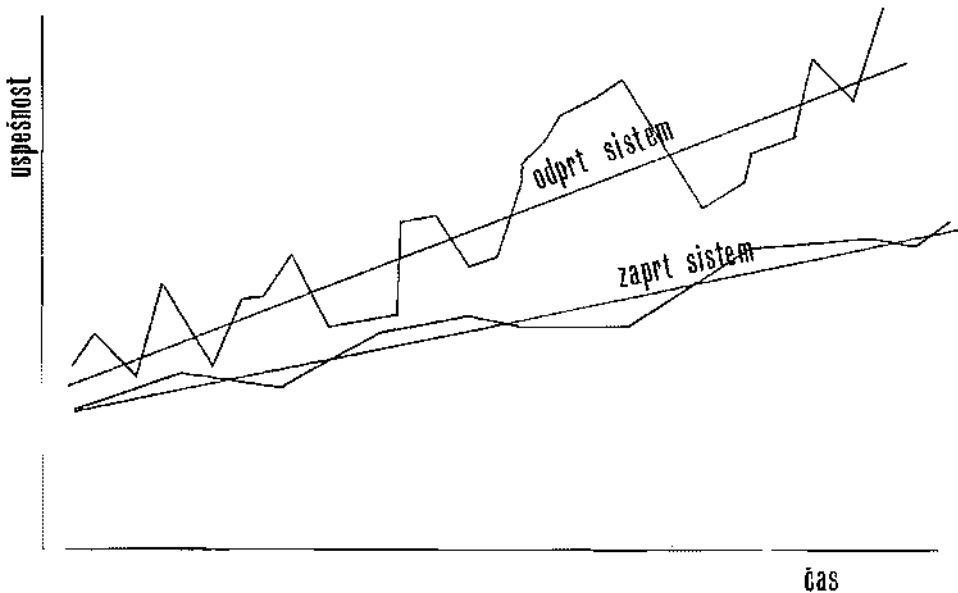
* Pripomniti je potrebno, da idealne usklajenosti med sistemi ni, torej so za svobodno se razvijajoč sistem značilni neprestani procesi prilagajanja in dopolnjevanja, na seveda tudi konflikti. Socialna značilnost samoupravnega socialističnega modela je neprestano spreminjanje materialnih in družbenih odnosov na dialektični osnovi. Neobhodna prvina takšnih procesov so konflikti, ki jih razrešujemo *sproti* ali jih odстранjujemo preventivno (z usklajevanjem in dogovarjanjem). Poudarjena je sprotnost razreševanja konfliktov, ker je takšen način politično (samoupravnost) logičen in racionalen. Razreševanje manjših zapletov na širši osnovi je vendar veliko enostavnejše in uspešnejše, kot razreševanje zapletenih »preležanih«, kjer je povrhu vsega zelo težko izključiti tudi emocionalne vplive, ki so za objektivizacijo največja ovira.

V kapitalističnih sistemih oziroma sistemih parlamentarne demokracije imajo ti procesi značaj tržnosti. Tržnost je v neizprosno izločanju tistega, kar ne deluje v smislu največjega dobička in sprejemanju tistega, kar dobiček pospešuje, za razliko od našega dogovorjenega načela v razreševanju družbenih in ekonomskih konfliktov.

** Čvrst je zaradi tega, ker zahteva manj angažiranja in izključuje nevarnost sočuenja z lastnimi slabostmi. Veliko dela in srečanj z lastnimi napakami, ne diši nikomur!

Stabilen je tudi zaradi dolgotrajne inertnosti in pomanjkanja strokovnjakov, ki bi bili sposobni in pripravljeni opraviti odločujoče spremembe.

Za spremembo stanja so potrebna tudi znatna sredstva, ki pa jih ima v rokah skupinā, ki ji seveda ni za rušenje obstoječega sistema.

Ko sistem zasluži ogroženost, se sprožijo procesi samoohranitve oziroma revitalizacije. Oblike teh procesov so dvojne:

- normativne in
- dogovorne.

Značilnost normativnih procesov je težnja k dekretom, določbam, sploh reševanju od zgoraj. V takšnih okoliščinah so značilni tudi interpersonalni odnosi kot iskanje grešnih kozlov, obtoževanje, izkrivljanje informacij, demagogija itd. Potencirajo se torej značilnosti zaprtega sistema, ki blokirajo spremembe in napredek.

Dogovorni procesi nimajo uspešne alternative. Dogovorne in druge samoupravne oblike usklajevanja interesov in razreševanja konfliktov so politična osnova za razvojno usmerjanje.

Gozdarstvo kot sistem

Naše gozdarstvo ima mnogo črt, ki smo jih enciklopedično predstavili v teoriji sistema. Brez dvoma funkcionira kot sistem. Razvoj proizvajalnih sil, naravne danosti in drugi pogoji, ga v naši družbi opredeljujejo kot samostojnega, gospodarsko in družbeno pomembnega, kot sistem, ki sicer ima svoje specifičnosti, le-te pa ne smejo biti razlog, da je ta sistem »zaprtega tipa«.

Vzrokov za takšno stanje bi bilo lahko več in so objektivni in subjektivni. Gozdarstvo bo glede na značaj svoje materialne proizvodnje (dokler ga bomo obravnavali samo po tej strani) ostalo vedno zaprt sistem. Naravne pogoje te zaprtosti (podčelje, dolg naravni proizvodni cikel, v katerem se težko razvijejo pravi samoupravni odnosi zaradi manjše možnosti tehnološkega in delovnega vpliva) je treba

dopolniti z organiziranim in strokovno izdelanim sistemom komuniciranja oziroma delom z javnostjo.

Gozd je nenehno izpostavljen raznim pritiskom tako po kvantiteti kot kvaliteti. Široko vedenje o gozdarstvu bo lahko v dobrušnji meri preventivno izključevalo konflikte, o katerih smo govorili in ki bi lahko stroki in družbi prinesli veliko škode.

Delo z javnostjo, del poslovnega procesa

V gozdnem gospodarstvu teče hkrati več »proizvodnih« procesov. Eni so popolnoma materialne narave (surovinska proizvodnja), drugi, in teh je veliko več, pa so procesi, ki človeku zagotavljajo dobrine, ki po klasični politični ekonomiji nimajo vrednosti (spomnimo naj samo na klimo, hidrorožim, protierozijsko funkcijo itd.) imajo pa uporabno vrednost. Izgleda, da bo slej kot prej potrebna nova sodobnejša opredelitev teh vrednot, ki jih »proizvaja« gozd. Dokler teh ideoloških opredelitev ne dobimo, ostanimo pri veljavnih. Gozdno proizvodnjo sestavljajo material, delovna sredstva in delo. V proizvodnem procesu dobimo izdelke, ki jih prodajamo. V procesu družbene menjave jih prodajamo uspešno ali manj uspešno. (Reprodukcijsko shemo ponavljamo zategadelj, ker je prepričanje, da gozdarstvo samo žanje, v javnosti zelo pogosto. Že kratek sprehod skozi osnove politične ekonomije pa prepriča, da tudi gozdarjem ni nič »od boga dano«.)

V fazi menjave prihaja do dejavnosti, ki jih imenujemo marketing, trženje, reklama, popularizacija, public relation, delo z javnostjo, propaganda itd., ki imajo osnovni namen, da potencialnega porabnika ponujene dobrine seznanijo z možnostmi, ki jih te dobrine nudijo v nadaljevanju reprodukcijskega procesa. Komerciala je torej del poslovnega procesa. Toda, medtem, ko je le-ta razumljiva in logična pri zaokrožitvi materialnega proizvodnega procesa (surovinski del v gozdarstvu) pa je komerciala pri »novčevanju« neproizvodnih funkcij gozdnega gospodarstva skrita in manj razumljiva, toda nič manj pomembna.

Kaj je torej cilj stikov z javnostjo v gozdarstvu

Predvsem je to zelo daleč od splošno znane komercialne propagande. Ti stiki imajo globlji, trajnejši sistemski značaj, ki gozdove in gozdarstvo z njegovimi vrednotami in uporabnimi vrednotami vključujejo v splošni družbeni progres in ki mu je ta svoj delež tudi nenehno dolžan. To je permanentno sodelovanje gozdarstva v procesih družbenega in ekonomskega razvoja s ciljem, da se izpostavi nenehnemu preverjanju sorodnih sistemov in družbe v celoti, da bi lahko korakalo skladno z razvojem našega družbenoekonomskega telesa. To pa ni enostavno!

Predvsem zahteva delni miselni preokret v naši stroki, v načinu kontaktiranja z javnostjo in sistematično izgradnjo sistema tega kontaktiranja. Tako bomo lahko dosegli procesno ravnovesje med gozdarstvom in drugimi sistemi, ki bo zagotavljalo optimalno izrabo strokovnih prizadevanj, maksimalne koristi gozda, ki jih le-ta lahko daje in zagotavljalo nenehni vzpon gozdarstva kot sistema.

Marko Kmecl,
višji raziskovalni sodelavec na Inštitutu
za gozdno in lesno gospodarstvo
Ljubljana

ZAVAJANJE ŠKODUJE STABILIZACIJI

Ob vsesplošni gospodarski stiski si z družbeno akcijo prizadevamo, da bi se vse družbene strukture, asociacije in posamezniki, vsak na ustrezen način, vključili v prizadevanja, da gospodarske tokove čim prej normaliziramo in zagotovimo normalen razvoj družbenega in osebnega standarda, ki sta dva izmed osnovnih pogojev za nadaljnjo demokratizacijo naših družbenih odnosov.

Iz prvega odstavka tega zapisa bom izvlekel poudarek -vsak na svoj način- in poskušal na konkretnem primeru razčleniti, kako pomembno je, da smo v takšnih razmerah še bolj kritični, toda pri tem kritično odgovorni ali objektivni, še bolj zavzeti toda hkrati še bolj poglobljeno analitični, še bolj ustvarjalni toda razumsko in ne emocionalno in končno: do uspehov ali napak moramo imeti pošten odnos, brez skrivanja, brez špekulacij in podobnih "zvijač".

Elementarni sociološki proces je, da stiska ljudi združuje. Toda v takšnih okoliščinah se s povečano intenzivnostjo, ali pa se sploh na novo pojavljajo "anti procesi", ki lahko združevanju in solidarnosti usodno škodujejo - špekulacije, izvennormno vedenje in drugi. Na primeru pa bom opozoril na demagogijo, ki je lahko škodljiva tem bolj, ker je težko opredeljena in je lahko skrita, zavita, tudi "lepa" in "ustvarjalna" itd., v kolikor je ne izluščimo in izločimo iz operativnih političnih procesov.

V letošnjem letu se v našem tisku pojavlja neverjetno veliko obvestil o gozdarstvu. Takole na hitro bi pomislili: Vendarle enkrat! Saj je bilo poročanje o gozdovih in gozdarstvu doslej zelo skopo. Toda brati velja pazljivo in ne bo težko ugotoviti, da je pisanje precej nestrokovno in tendenciozno. Navedem naj nekaj primerov, ki resda niso kompleksni teksti, vendar dajejo popolnoma odrejen ton precejšnjemu številu teh objav. Citati: ... in gozdarji so se bolj gregli za zapečkom kot sekali. (iz besedila pod fotografijo); Lesa ni, zato stroji stojijo (naslov pod sliko praznega skladišča); Zdi se, da gre večji del krivde, zakaj so predelovalci lesa ponekod že skoraj dva meseca brez nujno potrebne surovine, pripisati

slovenskim gozdnim gospodarstvom... (iz članka); Pomoč Brkinom ali okoriščanje z njihovo nesrečo (naslov članka); V gozdovih je lesa še dovolj, treba ga je le posekati in pripraviti za predelavo (naslov članka) in drugi.

Poslednji zapis, ki ga je pripravil Iztok Razdrih, je objavilo DELO dne 25.8.1981. Gre za žurnalistično oblikovano analizo strateških razmerij v gozdarstvu. Pisec, ki se je že v nekaterih prejšnjih svojih prispevkih izkazal s profesionalnim obvladovanjem gozdarske problematike, je tudi v citiranem članku temeljit in dosleden. Zato tem bolj preseneča razlika med vsebino naslova in vsebino besedila, ki je tudi tokrat (to je treba priznati) nevtrarno analitično.

V naslovu in podnaslovu so trije poudarki: Lesa je še dovolj pa ga gozdarji nočejo sekati, gozdarji ne uresničujejo družbenega plana in gozdarji puščajo veliko lesa v gozdu, da propada. Takšen je vtis za vse tiste bralce DELA, ki so prebrali naslov. Iščete (analize založnikov) je članek tudi v celoti prebralo. Ti pa so iz vsebine izvedeli še za drugo stran medalje in sicer, da je les, ki ga ne sekamo, manj kvaliteten in zahteva velika vlaganja v gozdove, da je neizvrševanje družbenega plana pripisati gozdarstvu zasebnega sektorja (ki mu pa še vedno nismo opredelili reprodukcijskega položaja, zlasti delitveni del, v okviru družbenega reprodukcijskega procesa), da v štirih desetletjih nismo uredili trga z lesom, zato cveti črna trgovina, da imamo v Sloveniji še vedno več tisoč žag za hlodovino, ki jim očitno kar dobro gre, da smo nekoordinirano razvijali lesnopredelovalno industrijo in še nekaj drugih podatkov, ki pa jih lahko vzročno poveže le dober poznavalec problematike, poprečni bralec časopisa pa zelo težko. Torej ostaja pri vtisu iz naslova.

Nihče bi verjetno ne oporekal, če bi se gozdarjem očitela naambicioznost in proizvodna oziroma poslovna neprodornost. Preveč je je! Zlasti v teh razmerah. Toda sodelovati je treba pošteno, le tako lahko pomagamo splošnim prizadevanjem. Od demagogije takšne vrste kot jo najdemo v zadnjih časih v naših časopisih pa do lovljenja čarovnic, je samo še pol koraka. Zato takšno pisanje, ne glede na resnični namen, ne bo pomagalo urejati razmer v gozdarstvu in lesarstvu.

Marko Knecl

KAJ JE ZNANEGA O MANI ALI MEDENI ROSI*

Saša Bleiweis (Ljubljana)

Preteklo, 1980. leto bi zaradi množičnih pojavov uši na gozdnem drevju po Sloveniji lahko upravičeno imenovali »ušivo leto«. Na vprašanje, kje tiče vzroki za te množične pojave rastlinskih zajedalcev, ni enostavnega odgovora. Verjetno gre za splet več raznovrstnih dejavnikov, ki so sinhrono in vzbujajoče vplivali na izredno namnožitve uši.

Kot posledico množičnega pojava uši smo v gozdovih lahko opazili tudi močno povečano »mano« ali »medeno roso«. In prav o nastanku tega pojava in o njegovih proizvajalcih naj bi pisal v svojem sestavku, ga podrobneje obrazložil in navedel zgodovinske podatke.

V uvodu naj pojasnim, da mana ni proizvod uši in drugih sesajočih žuželk, temveč so to le neizkoriščene, suficitarne sestavine rastlinskega soka. Sesajoče žuželke se s svojim za sesanje prirejenim ustnim aparatom vključijo v pretok rastlinskega soka, od katerega izkoriščajo za svojo prehrano v glavnem le razne dušične snovi (aminske kisline in amide), medtem ko raznih ogljikovih hidratov ne uporabijo in jih neizkoriščene in raztopljene v vodi izločajo skozi analno odprtino kot mano.

Mano moramo torej imeti za odvečen izloček nekaterih vrst kaparjev, listnih uši, listnih bolh, bolšic in hroščev, pa tudi nekaterih, sicer mnogo redkejših rastlinskih organizmov, kot npr. gob, lišajev in dreves, pri katerih pa je pojav in nastanek mane bistveno drugačen.

Mana je bila znana že v davni preteklosti, to je v časih pred našim štetjem, njen nastanek pa v tistih časih še ni bil pojasnjen in znan. Iz davne preteklosti se je ohranil tudi grafični prikaz mane, in sicer na ohranjenem mozaiku iz bazilike v Teurniji na Koroškem (okoli 500 let pr. n. š.). Na mozaični sliki je upodobljeno »sveto drevo« oz. »drevo usode«, jesen s kapljicami mane na vejah. Na drevesu oziroma ob njem je v mozaični tehniki prikazanih še šest ptic usode, od katerih so štiri na vejah obrnjene proti deblu, kar naj bi po takratnem verovanju pomenilo življenje, ostali dve ptici pod drevesom pa sta obrnjeni od drevesa, kar je pomenilo smrt.

Eden izmed prvih ohranjenih zapisov o mani so Plinijevi (23–79) prirodoslovni spisi, v katerih omenja mano kot pojav meteornega izvora. Iz časovnega razdobja po Pliniju ni ohranjenih nikakršnih zapisov, ki bi omenjali mano, čeprav so mano takratni prebivalci verjetno poznali in jo tudi uporabljali. Šele v 17. stoletju je francoski opat Boisier de Sauvage objavil razpravo o nastanku mane, katere proizvajalci so uši. Zanimivo je, da so še v kasnejših časih nekateri naravoslovci imeli mano za bolezenski pojav, drugi spet za normalni izloček rastlin, ki je pogojen s kemizmom rastišča. Dokončno je razna ugibanja o nastanku mane razčistil nemški fitopatolog J. Kühn: v svoji knjigi »Bolezni kulturnih rastlin« 1858. leta je pojasnil njen nastanek kot izloček nekaterih vrst kaparjev in rastlinskih uši.

Ime »mana« je hebrejskega izvora. Ni pa znano, ali je ime izpeljanka iz besede »mannah«, kar pomeni darilo, ali nekaj, kar je pač podarjeno; ali iz vprašalnice »manhu« — kaj je to?.

Sinonim »medena rosa«, ki se tudi uporablja v gozdarski terminologiji, pa je prevod nemškega »Honigtau«.

Po 1858. letu so še razni drugi strokovnjaki opravili podrobne raziskave v zvezi z nastankom mane, tako da lahko velja ta problem za rešen.

Sedaj je znano, da so razgrajeni ogljikovi hidrati osnova za nastanek mane, in to prek specifičnih encimov uši. Od vrste uši in drugih »proizvajalcev« mane, deloma pa tudi od letnega časa in vremenskih prilik, je odvisna količina pa tudi kemični sestav mane. Od ogljikovih hidratov, ki so v mani najpogosteje prisotni, naj omenim le fruktozo, glukozo, saharozo, maltozo in laktozo. Redkeje in v manjših količinah zasledimo še trehalozo, melecitozo, fruktomaltozo in razne oligosaharide. Količina melecitose je odločujočega pomena za hitrost kristalizacije mane, saj se na primer med z visokim odstotkom melecitose v čebelnem satju strdi že v enem do treh dni.

Kristalizirana mana je belkaste, svetlo rumenkaste do svetlo rjavkaste barve. Ker ponavadi le kot zelo tanek in svetleč film prekriva rastlinske dele, njena barva ni opazna.

Mana je zelo iskan pa tudi cenjen izključni ali dopolnilni vir hrane za raznovrstne žuželke, med katerimi naj kot napomembnejše omenim le čebele, mravlje, ose goseničarke, muhe roparice in druge, v glavnem koristne vrste gozdne entomofavne.

Sesajoče žuželke izločajo mano na dva med seboj bistveno različna načina: ali jo brizgajo iz analne odprtine v obliki meglene rose, ki nalega na rastlinske dele, kjer se strdi, ali pa jo izločajo v obliki kapljic, ki v neposredni bližini samih proizvajalk kristalizirajo.

Uši in druge zgoraj omenjene sesajoče žuželke so za gozdno drevje, na katerem se pojavljajo, nedvomno škodljive. Rastlinam odtegujejo sok in s tem negativno vplivajo na samo rast rastlin in na njihov prirastek. Poleg tega povzročajo na rastlinah še razne nenormalne rastne pojave, kot na primer nastanek oteklin, vihanje listov in iglic, tvorbo izrastkov in podobno. V primerih močne ušivosti so uši vzrok popolnemu uničenju asimilacijskih površin in s tem izostanku prirastka ali v skrajnem primeru tudi propadu rastline.

Zmanjšanje prirastka zaradi prisotnosti sesajočih žuželk je težko grafično ali številčno prikazati, zato se v praksi tovrstne škode na gozdnem drevju zane-marjajo. Prisotnost uši v sestoji pa je nezaželena in nevarna tudi zaradi tega, ker je dokazano, da so uši pomembni prenašalci ali vektorji številnih virusnih rastlinskih obolenj.

Škodljivost sesajočih žuželk pa vsaj deloma odtehta dejstvo, da se z njihovo mano hranijo po večini koristne žuželke s čebelami na čelu.

Hitrost zapletenega razvoja uši in s tem v zvezi številčni porast populacij ter njihovo razširjenje po površini je v veliki meri odvisna od klimatskih pogojev. Za uši v slovenskem prostoru je ugotovljena optimalna temperatura med 18 in 22° C pri 60 do 80 % vlažnosti ozračja. Temperature nad 32° pri minimalni vlagi so za večino uši usodne, saj povzročijo njihov množični propad.

Poleg klimatskih pogojev pa na številčnost uši v manjši meri vplivajo tudi številni naravni redukcijski dejavniki, od katerih so pomembnejši kačji pastirji (*Odonata*), strigalice (*Dermaptera*), polonice (*Coccinellidae*), sneženke (*Cantharidae*), kratkokrilci (*Staphilinidae*), mrharji (*Silphidae*), krešiči (*Carabidae*), pa razni pajkovi in višje razviti vretenčarji (plazilci, ptice pevke in drugi).

Mano izkoriščajo žuželke na neposreden ali pa posreden način. Kot primer neposrednega nabiranja so npr. mravlje, ki iz uši izstopajočo mano sproti posrkajo. S trepljanjem uši še celo vzpodbujajo k intenzivnejši oddaji mane. Kot primer posrednega nabiranja mane so med drugimi žuželkami tudi čebele, ki naberejo še nekristalizirano mano, razpršeno po rastlinskih delih, ali pa že strjeno mano, ki jo predhodno raztope s slino.

Mano proizvajajo številne, čeprav ne vse vrste znanih uši. Prav tako so tudi med kaparji ali ščitastimi ušmi nekatere, tudi pri nas razširjene vrste, ki proizvajajo mano. Ker so te vrste kaparjev pogostejše na okrasnih rastlinah, za gozdarstvo niso pomembne, z izjemo male lekanije (*Physokermes hemicryphus*), ki je pogosta na smreki. Kaparje omenjamo le zaradi tega, ker je med njimi vrsta *Trabutina mannipara Ehrenbg.*, ki se množično pojavlja v deželah Bližnjega vzhoda na tamariskah, katere mana je znana iz biblije.

Pomembnejše od kaparjev so pa številne vrste uši, ki jih razvrščamo med drevesne ali lubne uši (*Lachnidae*) ter cevaste uši (*Aphididae*), ki se redno pojavljajo v močnejših populacijah na domačih drevesnih vrstah.

Na posameznih drevesnih vrstah, razširjenih v naših gozdovih, so kot proizvajalke mane znane:

- Na macesnu:** *Cinara laricis Walk.* — macesnova lisasta lubna uš,
Cinara kochiana C. B. — velika macesnova drevesna uš,
Cinaria börneri Hrl. — sivo rjava macesnova lubna uš.
- Na smreki:** *Cinaropsis piceae Panz.* — velika lekanja,
Cinaropsis pilicornis Htg. — rjavo progasta smrekova uš,
Cinaropsis cistata Bckt. — puhasta smrekova uš,
Cinaropsis pruinoso Htg.
Lachnella costata Zett. — mokasta smrekova lubna uš.
- Na jelki:** *Buchneria pectinatae Nördl. syn. Cinara pectinatae* — zelena jelova medna uš,
Todolachnus abieticola Chol. — velika rjava jelova uš.
- Na cemprinu:** *Cinaria cembrae Chol.* — temna cemprinova lubna uš.
- Na borih:** *Cinara neubergi Arnh.* — (pogosta na rušju),
Cinara pini L. — borova uš.
- Na bukvi:** *Phyllaphis tagi L.* — bukova volnata listna uš.
- Na hrastih:** *Lachnus roboris L.* — hrastova debelna uš,
Tuberculatus quercus Kalt. — hrastova listna uš,
Tuberculoides annulatus Htg. — hrastova listna uš.
- Na jelši:** *Psylla alni L.* — jelševa listna bolšica, jelšev sesač,
Pterocallis maculata Heyd. — jelševa listna uš,
Pterocallis alni Deg. — jelševa listna uš,
Pterocallis albida C. B. — jelševa listna uš.
- Na breslu:** *Psylla ulmi Först.* — brestova listna uš.

Iz pregleda je torej razvidno, da se uši, ki proizvajajo mano, pojavljajo tudi na listavcih, kar je na splošno manj znano. Res je tudi, da so uši te vrste verjetno manj »produktivne« in zaradi tega med čebelarji tudi manj popularne od uši na iglavcih.

Kot poseben podred enakokrilcev, *Homoptera*, so kot proizvajalke mane ugotovljene še sicer številne vrste listnih bolh ali bolšic (*Psyllidae*), ki so po videzu zelo podobne škržatom, le da so znatno manjše. V glavnem se pojavljajo na sadnem drevju, pa jih zato tudi sadjarji dobro poznajo pod imenom »mazave uši«. Bolšice nekateri sistematični ne izdvajajo v poseben podred, temveč jih prištevajo kar k cevastim ušem (*Aphididae*).

Hrošči, kot proizvajalci tako imenovane trehalozne mane

Od hroščev (točneje njihove larve), proizvajajo mano le določene vrste *Larinus*, ki spadajo k pri nas neznani občirni družini rilčkarjev. Razširjene so v prednjeazijskih državah. S trehalozo ($C_{24}H_{42}O_{21}$) bogato mano izločajo larve omenjenih rilčkarjev skupaj s prejo, s katero si spredajo kokone, v katerih se zabubijo. Ker je trehaloza potrebna in iskana surovina za izdelavo zdravil proti kašlju in drugim boleznim dihal, jo pridobivajo prav iz kokonov omenjenih hroščev.

Mane rastlinskega porekla

Z imenom ali pojmom mana označujejo botaniki zelo različne rastlinske izločke brez posredovanja žuželk, ki vsebujejo sladkobne primesi.

Od man ali medenih ros te vrste je še najbolj znana *jesenova mana*, ki jo je človek spoznal s posredovanjem jesenovega škržata (*Tettigia orni* L.). Ta s svojimi ubodi rani stebelca rastlin in povzroča iztekanje sladkega rastlinskega soka, ki se na zraku strdi in kristalizira. Kot glavni producent takšne mane je mali ali črni jesen (*Fraxinus ornus* L.), drevesna vrsta, razširjena predvsem v submediteranskem območju. Jesenova mana vsebuje do 80 % raznih ogljikovih hidratov (glukoza, fruktoza, saharoza, trehaloza, rafinoza, melecitoza, maninotriozo in dr.). Umetno pridobivanje mane z zarezovanjem mladih jesenov je razširjeno v južni Italiji in Siciliji, kjer delu tamkajšnjega prebivalstva predstavlja dodatni vir dohodkov. Očiščeno in predelano jesenovo mano uporabljajo v farmaciji za izdelavo lažjega odvajalnega sredstva, kakor tudi za zdravilo proti sladkorni bolezni, diabetesu in proti astmi. V manjših količinah jo uporabljajo tudi pri žganjekuhi in pri proizvodnji likerjev.

Omeniti je še mano kot spremljajoč pojav pri okužbi rži in drugih žitaric z gljivično boleznijo *Claviceps purpurea*, ki povzroča nastanek tako imenovanih rženih rožičkov; ti vsebujejo strupen alkaloid ergotin. Ržene rožičke oz. iz njih pridobljeni ergotin uporabljajo v veliki meri za pripravo zdravil za krčenje žil in tkiv ter za zaustavljanje krvavitev. Konec prejšnjega stoletja so bile zastrupitve z moko zaradi rženih rožičkov dokaj pogoste in poznane kot žitna božjast, ergotizem, ognjena kuga ali ignis sacer — sveti ogenj. Ker so potrebe po rožičkih oziroma ergotinu vedno večje, umetno okužujejo rži ob času cvetenja na posebnih, v ta namen izločenih kmetijskih površinah. Z umetno proizvodnjo rženih rožičkov pa obstaja nevarnost in možnost, da žuželke, ki imajo za svojo prehrano rženo mano, s prenosom trosov razširijo bolezen tudi na zdrave rastline, na katerih pa rženi rožički niso dobrodošel pojav, saj jih moramo pred žetvijo ali kasneje odstraniti iz žita, da ne pride do zastrupitev.

V odstavek o rastlinah-proizvajalkah mane sodi še vrsta lišaja (*Lecanora esculenta*), ki pa v naših gozdovih ni znan; razširjen je na območju severne Afrike in v stepah Orienta. Zaradi sladkega okusa, ki izvira iz relativno visokega odstotka glukoze, fruktoze in saharoze, ga domačini nabirajo in posušenega uživajo kot poslastico.

Raznovrstne uši so v neopaznem številu vedno prisotne v vsaki gozdni združbi. Monofagnost ali prilagodljivost posameznih vrst uši na določene vrste gozdnega drevja je značilna tudi za uši, posredovalke mane. Iz še neraziskanih, predvsem abiotskih vzrokov pa se uši občasno namnože do tolikšne mere, da s svojo zajedalsko dejavnostjo zmanjšajo ne le prirastek okuženih dreves do 30 %, temveč lahko ogroze obstoj posameznih ali večjih skupin, predvsem mlajših dreves. V dokaz takim sicer izjemnim pojavom je npr. kalamitetni pojav jelove listne uši

(*Dreyfusia nüsslini* CB.) pred 20 leti na območju GO Idrija, kjer je na večji površini uničila ves naravni in umetno vnesen jelov podmladek.

Ob letih množičnih namnožitvev uši je njihova škodljivost očitna, težko pa je to škodo prikazati v izgubljenih kubikih ali denarni vrednosti. Delno je povzročena škoda omiljena in opravičljiva z dejstvom, da s posredovanjem mane omogočajo čebelar bogat izplen rastlinskega soka in s tem povečano produkcijo medu.

Kot pomembne izkoriščevalke mane moramo omeniti še razne vrste gozdnih mravelj in druge manj znane in pomembne kožokrilce in dvokrilce, za katere pa vemo, da s svojo koristno dejavnostjo pri uničevanju gozdu škodljivih žuželk vplivajo na splošno zdravstveno stanje gozdov.

Pojav mane je torej naraven in spremljajoč fenomen vsakega gozdnega sestoja, ki je s svojimi škodljivimi vplivi po eni strani ter koristnimi po drugi, potrjilo in dokaz tesne povezanosti in medsebojne odvisnosti rastlinske in živalske komponente gozdnega ekosistema.

Literatura

1. Janežič, F.: »Varstvo rastlin« 1951.
2. Pechhacher, H.: »Neue Ergebnisse der Honiglauforschung« Anzeiger für Schädlingskunde Heft 3/1977.
3. Smolik, H.: »Živalski svot« 1967.
4. Sorauer, P.: »Handbuch der Pflanzenkrankheiten — Hemiptera« Bd. V./1957.
5. Schimitschek, E.: »Manna« Anzeiger für Schädlingskunde Heft 8/1980.
6. Šivic, F.: »Pomen gozda za čebelarstvo v Sloveniji«. Dipi. naloga 1965.

S POTI PO VELEBITU

V lanskem precej hladnem avgustu smo se člani naravoslovnega krožka Gozdarske tehniške šole v Postojni odpravili na krajše potepanje po Velebitu. V spremstvu našega mentorja prof. biologije Mlakarja smo prehodili del severnega Velebita od Krasnega preko Zavižana in Rožanskih Kukov do Jablanca.

Po nekajurni vožnji z avtobusom smo prispeli v Senj, malo obmorsko mestece, znano po senjski burji in trajektnimi zvezami z otoki. Po krajšem počitku smo si ogledali mesto in mestni muzej. Nad mestom stoji trdnjava Nehaj, zgrajena l. 1558 za obrambo mesta pred Turki in Mlečani. Mogočen vtis so na nas naredili do 3 m debeli zidovi in izredno skrbno izvedena obnovitev.

Po ogledu mestnih znamenitosti smo se osvežili v morju in se proti večeru odpeljali z avtobusom na Krasno polje. To je vasica na slikovitem kraškem polju, na nadmorski višini približno 800 m. Pripravljeni na vse, smo v planinskem domu mirno sprejeli opravičilo, da nimajo več prostih ležišč in si postlali spalne vreče na bližnjem travniku. Noč je bila kratka, spanje prijetno, pred nami pa ves dan hoje. Pot nas je vodila v hrib skozi mogočne gozdove proti planinski postojanki Zavižan. Ker smo se proti osrednjim delom Velebita vzpenjali po severni strani, smo lahko spoznali bogastvo bukovo-jelovih gozdov.

Med potjo smo opazovali tamkajšnje spravilo lesa in se pogovarjali z voznikom konj. Nekoliko presenečeni smo slišali, da v teh gozdovih prevladuje spravilo s konji. To dejstvo smo zelo ugodno ocenili, saj so gozdovom prihranjene mnoge nevšečnosti strojnega spravila, poleg tega pa zaposluje domače ljudi in njihove konje.

Osrednji del Velebita je na nadmorski višini nad 1000 m s posameznimi vrhovi med 1500 in 1700 m.

Ko smo premagali strmi del pobočja nad Krasnim, smo prišli na planoto Jezera (1500 m). Gozdna vegetacija se je spremenila iz montanskega tipa

Velebitski motiv. Foto Mlakar

bukovo-jelovih gozdov v subalpsko obliko smreke in bukve. Na poti proti Zavižanu smo se skoraj izgubili, ko smo zašli v »gozd do kolen«. Kasneje smo ugotovili, da gre za omeliko (*Genista radiata*).

Na Velebitu je stalen problem pitne vode. Tu ni potočkov kot na našem Pohorju, zato smo bili toliko bolj veseli, ko smo na zemljevidu videli modro liso in zapeljiv pripis »Kapljica«. V upanju, da pridemo do sveže vode, smo iskali bistri studenec »Kapljico«, našli pa smo umazano mlako na dnu globoke vrtače.

Zvečer smo prišli v Zavižan, od koder je lep razgled na otoke Rab, Krk in Goli otok. V planinskem domu smo bili ponovno presenečeni, ker prostih ležišč ni bilo več. Vajeni gozda smo se spet utaborili na prostem. Naslednji dan smo si ogledali Velebitski botanični vrt. Ustanovili so ga l. 1966 na pobudo pok. profesorja botanike v Zagrebu dr. Frana Kušana. Leži v mraziščni vrtači (1433 m), ki jo obdajajo 1500 do 1700 m visoki vrhovi. Večino rastlinskega inventarja tvorijo kar tu rastoče vrste, pridno pa prinašajo rastline tudi z drugih velebitskih področij.

Med številnimi rastlinami, ki so nam znane z naših Alp, naj omenim le dve velebitski posebnosti: velebitska degenija (*Degenia velebitika*), najznamenitejša rastlina tega vrta, velebitski endemit in simbol vrta in hrvaška sibireja (*Sibirea croatica*), grmovnica iz družine rožnic.

Zaradi svoje izredne lege, bogastva vrst in lepe urejenosti, bi bil Velebitski botanični vrt zelo primeren za naše botanične ekskurzije, žal pa je predaleč.

Popoldne smo se vrnili na Zavižan, kjer nam je oskrbnik pokazal nekaj dia pozitivov o zimi na Velebitu. Na Zavižanu že od l. 1953 deluje meteorološka postaja, ki zbira in zapisuje podatke s tega področja.

Pred nami sta bila že dva dneva potepanja in spoznavanja največjega gorskega masiva v SRH. Pot nas je vodila čez Rožanske Kukove, kjer velja strogi režim

Stanovanjska stiska na Velebitu nas je izrinila pod vedro nebo. Sreča, da je bilo zares vedro. Foto Mlakar

Strokovna oprema Velebita. Foto Mlakar

nacionalnega parka, mimo Rossijeve kolibe do Alana (1300 m) in potem navzdol do Jablanca. Na tej zadnji etapi smo spoznali vse degradacijske stopnje primorskih gozdov, od makije prek gariglja do kamenišča. To so nerodovitna področja, opustošena zaradi prekomernega izsekavanja in paše. Med številnimi submediteranskimi vrstami naj omenim trokrpi javor (*Acer monspessulanum*), puhasti hrast (*Quercus pubescens*), med pravimi sredozemskimi vrstami pa kristusov trn (*Paliurus spina-cristi*) z značilnimi kolesastimi plodovi.

Ob sončnem zahodu smo prišli v Jablanac, vas in pristanišče na obali Velebitskega kanala. Ponoči se je vreme spremenilo, pričelo je deževati in pihati, zato smo spremenili svoj načrt, po katerem smo hoteli za en dan še na otok Rab in si tam ogledati nedotaknjene eumediteranske hrastove gozdove (*Quercus ilex*). S prvim avtobusom smo jo popihali domov.

Zaključek: na tej poti smo se marsikaj naučili mimogrede, kar nam sicer pri pouku v šolskih klopeh povzroča precej težav. Zlasti pomembna so spoznanja o vplivih klime na vegetacijo, človekovem vplivanju ter o prizadevanjih za obnovo in ohranitev čudovitih velebitskih planjav in vrhov. Spoznali smo številne nove drevesne, grmovne in zeliščne vrste, se mimogrede dotaknili tudi živalstva (nabirali in konzervirali smo talno favno) in obogatili šolski herbarij. Upamo, da bomo na prihodnjih ekskurzijah spoznali še druge predele naše domovine.

Cesar Peter
Gozdarska tehniška šola Postojna

Literatura

1. Domac, R.: Flora, Zagreb 1950.
2. Glavičić, A.: Vodlič po Senju i okolici, Senj 1974.
3. Kušan, F.: Velebitski botanički vrt, Senj 1971.
4. Sorauer, P.: »Handbuch der Pflanzenkrankheiten — Homoptera« Bd. V./1957.
5. Poljak, Z.: Velebit, planinarsko turistički vodič, Zagreb 1976.
6. Šitić, C.: Atlas drveća i grmlja, Sarajevo 1973.

V SPOMIN ZDRAVKU ŠAUBAHU

Sredi dela nas je v 55. letu starosti zapustil Zdravko Šaubah, dipl. inž. gozd., gozdarski strokovnjak, naš kolega, direktor in splošno priljubljen krajan Kočevske. Kako priljubljen je bil med nami, je dokazovala velika množica, ki se je zbrala ob njegovem zadnjem slovesu.

Tovariš Šaubah je bil rojen v Čajni na Koroškem, odkoder se je družina preselila v Zidani most in nato v Rimske toplice. Gozdarstvo je študiral v Zagrebu in je po diplomi kot mlad strokovnjak, čeprav nerad, prišel na Kočevsko, ki ji je ostal zvest vse do svoje prerane smrti.

Svoje gozdarjenje je leta 1952 začel kot šef gozdnega obrata Mozelj, kar pa ni bil dolgo. Še istega leta je postal taksator in intenzivno sodeloval pri prvem povojnem urejanju kočevskih gozdov. Urejanju gozdov je posvetil največ svoje dejavnosti in se na tem področju razvil v vrhunskega gozdarskega strokovnjaka. Že od vsega začetka je bil temeljit in strokovno poglobljen gozdar, ki je videl ideal v ohranjenem naravnem gozdu in vsej kočevski krajini.

V letu 1957 je prevzel vodenje oddelka za urejanje gozdov in se spoprijel z gospodarjenjem v nekdanjih zasebnih gozdovih Kočevske. Kadrovski problemi so zahtevali, da je pokojni Zdravko v letu 1963 prevzel vodenje gozdno-tehničnega sektorja v tedanjem KGP Kočevje in bil po reorganizaciji v letu 1970 imenovan za direktorja Gozdnega gospodarstva Kočevje. Ob vseh teh dolžnostih, ki jih je vse uspešno opravljal, se je strokovno razvijal naprej in bil kot ugleden specialist s področja urejanja gozdov povabljen k vzgoji mladih gozdarskih strokovnjakov na gozdarskem oddelku Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ljubezen do gozda in Kočevske je pri njem prevladala in povzročila, da se ni odločil za pedagoga, temveč je ostal v gozdarski operativi in si v Kočevju postavil dom.

Od 30. maja 1975 pa do svoje prerane smrti je bil direktor SOZD ZKGP Kočevje in si veliko prizadeval za ureditev razmer v tej organizaciji. Na tem položaju je še bolj prišla do izraza njegova splošna razgledanost, saj je moral usklajevati včasih dokaj zapletene odnose med kmetijstvom, gozdarstvom in lovstvom na Kočevskem. Trudil se je za kar najboljše izkoriščanje tega prostora, ki je vse preveč prepuščen naravi. Čeprav gozdar, je vseskozi opozarjal na nujnost celovitega razvoja Kočevske in za ohranjanje kulturne krajine.

Ob vsem strokovnem delu je našel čas tudi za družbenopolitično delo. Bil je aktiven član občinskega komiteja ZK v Kočevju in je nekaj let opravljal dolžnost podpredsednika občine Kočevje. Dokler mu je čas dopuščal, je pomagal v društvu Partizan in več let vodil naše Društvo inženirjev in tehnikov.

Vse te svoje obveznosti je lahko opravil zato, ker je bil človek širokega srca, ki je znal z vsakomur vzpostaviti prijateljske odnose. Nikoli se ni prenaglil v svojih odločitvah in je vedno upošteval mnenje drugih. Ni čudno, če so ga zaradi vseh teh njegovih lastnosti vabili na druge odgovorne položaje izven Kočevja. Navezanost na Kočevsko ga je vedno zadržala med nami in ostal bo med nami tudi po svoji prerani smrti.

Kolegi bomo pogrešali njegov širok nasmeh, težko se bomo sprijaznili s tem, da nam ne bo dal več napotkov, idej in včasih tudi volje do dela. Bil je gozdar in učitelj mladih, predvsem pa nadvse spoštovan človek.

Anton Prelesnik

STROKOVNI OBISKI

OBISK UGLEDNIH EKONOMISTOV

Junija letos je Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani organizirala mednarodno posvetovanje o mešanih kmetijah (kmetijstvo in gozdarstvo), ki so se ga udeležili številni strokovnjaki, zlasti agrarni ekonomisti, z vsega sveta. Številnim izkušnjam, ki jih imajo po svetu na tem področju, so naši specialisti dodali dober kos domačih spoznanj, ki se jih ne manjka, saj je dve tretjini naših gozdov in lasti prav takšnih »univerzalnih« kmetij.

Trije izmed inozemskih udeležencev, Sven Holmström iz Švedske, André Brun iz Francije in Kurt Schmid iz Zvezne republike Nemčije pa so obiskali tudi naš inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani. Zanimal jih je predvsem odnos raziskovalne dejavnosti v gozdarstvu do zasebnih gozdov v Sloveniji in pa najbolj aktualna raziskovalna problematika, ki se pojavlja v zasebnih gozdovih in v zvezi z organizacijo gospodarjenja z zasebnimi gozdovi.

Čeprav pisano govoreča evropska družina, v katero so se vključili člani našega inštituta in VTOZD za gozdarstvo dr. J. Božič, mag. Igor Smolej in M. Zemljčič, je našla mnogo stičnih točk na področju gozdnogospodarske problematike zasebnega sektorja, ki pač izhajajo iz temeljnih značilnosti in pomena gozdov za sleherni družbeno ali državno skupnost. Enotno gospodarjenje ne glede na lastnino, egalizacijsko načelo, naraščanje neproizvodnih funkcij gozdov so izhodišča, ki jih spoštujejo vsa napredna gozdna gospodarstva po Evropi.

Posebno pozornost so posvetili ekonomski odvisnosti kmetijskega in gozdarskega dela na mešanih kmetijah. Le-ta je lahko zelo različna: odvisna je od sestave kmetije in še nekaj drugih faktorjev in je lahko mešana do ekstremna. Zelo pomembno je, da povsod izhajajo iz dejstva, da je kmetija enotni naravni prostor, ki ima svojo značilno prostorsko-naravno, socialno pa tudi ekonomsko integriteto.

Janez Božič

ELMIA 81 v Jönköpingu na Švedskem

Splošno združenje gozdarstva Slovenije je organiziralo za grupo dvajsetih gozdarskih strokovnjakov za izkoriščanje gozdov iz Slo-

venije v juniju 1981 obisk razstave gozdarske mehanizacije ELMIA 81 na Švedskem. Potovanje je potekalo iz Ljubljane do Zagreba z avtobusom, z avionom do Kopenhagna, pa spet z avtobusom in trajektom do Isabergstoppena, kjer smo dvakrat prenočili. Nazaj grede smo prenočili v Kopenhagnu in si privoščili zanimiv ogled danske prestolnice, univerzitetno biblioteko itd.

ELMIA je že tradicionalna razstava gozdarske mehanizacije, ki zajema strojno opremo in orodja skandinavskih proizvajalcev, pa tudi Finske, ZR Nemčije itd.

Na razstavnem prostoru v Jönköpingu, ki je namenjen širšemu nestrokovnemu krogu obiskovalcev je bil poudarek na hobi orodjih – motornih žagah za delo v prostem času itd. Zapaženo je posebno veliko priprav za izdelavo sekancev iz sečnih ostankov in drobnega materiala, ki ga dobimo pri čiščenjih in redčenjih gozdov. Kljub deževnemu vremenu so mokri sekanci živahno goreli v kurilnih napravah raznih izvedb, mogoče tem bolj, ker je bilo vmes veliko listja in vej breze. Obieka in zaščitna oprema za gozdne delavce sekače je prirejena za težke zimske pogoje. Posebno veliko je bilo zaščitnih čevljev in gumi škornjev z jeklenimi vložki za zaščito proti urezom in usekom.

Pozorno smo opazili nov model naganjalnega droga Treejack iz Švedske, z dvizžno močjo od 3 do 7,5 ton.

Tovarne motornih žag so razstavile razne priključke za čiščenje kultur in naravnega mladja. V orientacijo navajam ceno za model Jonsereds RS 38 s krožno žago – 2300 šv. kron. Od sredstev za varstvo kultur smo opazili »plastični ovratnik« za zavarovanje sadike pred rilčkarji – upamo, da jih pri nas ne bomo potrebovali.

Na razstavnem poligonu, ki je bil v gozdu, 25 km oddaljen od Jönköpinga, je bilo v krogu z obsegom okoli 7 km 92 razstavnih prostorov raznih proizvajalcev gozdarske mehanizacije.

Razstavljeni so bili stroji za sečnjo, obvejevanje, spravilo, nakladanje in prevoze lesa v raznih variantah in kombinacijah; stroji za pripravo tal in pogozdovanje itd.

Za ogled in objektivno analizo razstave bi rabili nekaj dni in boljše vreme – nalivi so bili vsako uro. V tem sestavku bom navedel še nekaj zanimivih rešitev:

Krabat 232 S je majhen traktor goseničar iz Norveške z dizel motorjem, 21 kW in enobobenskim Igland vitlom, 3000 kg. Stane 90.000 Škr. Je zelo okreten in stabilen, vendar le za tanjše dimenzije drevja.

Trije tipi stroja GREMO iz Danske za sečnjo, zbiranje, obvejevanje in razžagovanje v enem delovnem hod.

TH 25 je na dvigalu montirana priprava, ki opravlja prej naštete operacije do premera panja 25 cm.

Model SP 30 je procesor, ki ga lahko montiramo na obstoječo pravilno kompozicijo. Cena je 200.000 Škr.

TT 8 H je procesor z maksimalno zmogljivostjo 50 cm premera. Cena je 740.000 Škr.

Iz Finske prihaja nov model stroja za sečnjo, obvejevanje in zbiranje, PIKA 75, ki dela do premera 55 cm, z motorjem 117 kW.

Karakteristično za skandinavsko mehanizacijo je, da je prirejena za njihove drevesne dimenzije in terenske razmere, ki so seveda bistveno drugačne od naših.

Ob nagradeni sodobni gozdni mehanizaciji pa so Švedci predstavili tudi nekaj vprežne pravilne opreme. Vprežni konjiči so na poligonu živahno »demonstrirali«, kot da so se zavedali renesanse svoje vloge v gozdu.

ELMFA 81 je obširna in kompletna razstava sodobne gozdne mehanizacije, vendar letos ni pokazala nič novega.

Milan Kuder

XI. ZASEDANJE ZNAJSTVENO-TEHNIČNEGA SVETA SEV PROJEKT »KOMPLEKSNO IZKORIŠČANJE LESNIH SUROVIN«

Gostiteljica letošnjega XI. zasedanja ZTS – SEV, v času od 1.–6. junija je bila SR Romunija in sicer v Brašovu. Jugoslovanska delegacija je štela le dva člana: vodja delegacije in tolimač mag. Vuković in podpisani.

Na poti po Romuniji smo opazili dobro obdelana polja, na velikih površinah, vendar nepripravljenost za turizem. Po mestih ni gostinskih lokalov oz. so zelo redki, pa še ti so odprti le določen čas, okoli poldneva in zvečer. Presenetila nas je tudi ura, ki je v poletnih mesecih kar za dve uri pred našo.

ZTS je zasedal v turističnem centru na Brašovi Poljani, na 1020 m nadmorske višine, 12 km od Brašova, v hotelu Piatra Mare. Svet je v analizi izvršenih nalog v razdobju 1976–1980 ugotovil, da je konstruiran cel

niz strojev ter opreme in dognano veliko tehnologij za sečnjo, transport in predelavo lesa. Od tega je posebno zanimivo, da ima DDR izdelano projektno dokumentacijo za izdelavo stroja za klešččenje vej in zbiranje oblovin; daje jo na razpolago morebitnemu proizvajalcu.

V DDR in ČSSR so rešili problem uporabe laserja v predelavi lesa.

Romunija je izdelala žičnico POC-800 za zbiranje lesa s strani do glavne žičnice in novo lahko motorno žago FM-50; ZSSR je ravnokar dogradila tovarno vlaknenih plošč po suhem postopku. V ZSSR so zelo zainteresirani za nakup zgibnih traktorjev in strojev za sečnjo in spravilo lesa. Samohodne žičnice se niso obnesle v njihovih pogojih dela.

V razdobju 1981–1985 bodo pospešeno raziskovali in projektirali izpopolnjeni procesor in stroj za klešččenje vej na osnovi traktorja VKS-160. Nosilec naloge je ZSSR.

ČSSR je nosilka naloge pri raziskavah gozdarskih traktorjev kolesnikov LKT-160 in VKS-160 z motorji 120 kW.

Poljska je nosilka naloge za izdelavo metod in preparatov za zaščito lesa in proizvodov iz lesa.

ČSSR je koordinatorica sodelovanja pri uporabi laserja v lesni predelovalni industriji. Naše delovne organizacije se lahko vključijo v to sodelovanje, če imajo interes za te izsledke. Dogovori o sodelovanju se sklepajo na nekomercialni osnovi.

Na zasedanju ZTS so prebrali referate na temo »Racionalno izkoriščanje lesnih ostankov, ki nastajajo pri sečnji in izdelavi v gozdu ter pri predelavi lesa«. Referati so bili po vsebini poročila o stanju te problematike v posameznih deželah. Veliko uporabljajo »zelene sekance«, imajo pripravo za izločanje lubja iz sekancev izdelanih iz neobeljenega lesa iglavcev (Poljska), zanimiv je način prezračevanja kupov svežih sekancev, da se ne vnamejo (DDR) itd.

V ČSSR bo oktobra 1982 mednarodni simpozij o avtomatizaciji v gozdarstvu in lesarstvu, v septembru 1982. leta pa konferenca o sodobnih konceptih mehaniziranega izkoriščanja gozdov. Obeh srečanj naj bi se udeležili tudi strokovnjaki iz Slovenije in Jugoslavije.

Naslednji dan smo si v bližnji okolici Brašova ogledali tovarno orodja, ki izdeluje 700 vrst raznih orodij za obdelavo lesa, za žaganje, vrtnanje in brušenje.

Na žagi ki predele letno 68.000 m³ hlodov bukve, dela 370 delavcev. Parijo robljeno

blago, ki ga prenašajo v paletah (doigih 5–6 m in širokih 1,5 m) z viličarjem.

Brašov je univerzitetno mesto, kjer je edina gozdarska fakulteta v Romuniji z ločeno fakulteto za lesno industrijo. Na lesarski fakulteti je 1500 študentov, ima moderno opremljene laboratorije za praktični pouk proizvodnje furnirja in raznih plošč, mizarско delavnico, kompresorsko postajo s predstavo raznih načinov uporabe pnevmatike itd.

Na poligonu, v neposredni bližini Brašova so nam pokazali delovanje raznih sistemov vitel in žičnic. Zanimiva je rešitev, po kateri v vozičku, ki drsi po nosilki, obratuje črpalka za zrak za delovanje mačka. Še bolj zani-

miva je rešitev, po kateri ima voziček obešen na nosilko, vgrajen bencinski, daljinsko upravljani motor, ki omogoča delovanje vozička – dviganje tovora in njegovo premikanje po nosilki. Teža vozička je temu primerna.

Pokazali so tudi kamione znamke Roman s prikolicami, z nosilnostjo 20 ton in skupno težo 39 ton. Naktadanje je z vrvnimi napravami. Če je agregat tako trpežen kot lepo izgleda, mora biti uspešen.

Zaključek zasedanja XI. NTS je dopolnila tovariška in kolegijska romunska gostoljubnost, ki je slična jugoslovanski.

Milan Kuder

IZ DOMAČE IN TUJE PRAKSE

PLASTIČNI OVRATNIK – UČINKOVITO SREDSTVO ZA ZAVAROVANJE SADIK PRED NAPADOM VELIKEGA RJAVEGA RILČKARJA

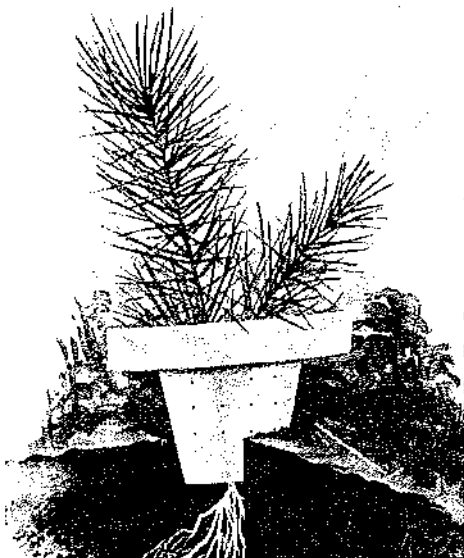
Jansson, S.: Kunststoffkragen – eine effektive Weise, wie man Fichtenrüssler stoppt, Vänerskogsbladst-Skogsbruket, 1980.

Veliki rjavi rilčkar (*Hyllobius abietis* L.) dela v skandinavskih deželah veliko škode, ker objeda lubje na smrekah in borih v mladih nasadih. Več let so te škode uspešno preprečevali na ta način, da so sadike namakali v DDT raztopinah, ki so sedaj prepovedane. Nadomestna kemična sredstva so se le delno obnesla, ali pa še niso povsem preizkušena. Istočasno pa so v teh deželah razvijali mehanične načine zaščite, med katerimi se je na Švedskem uveljavil tako imenovani plastični ovratnik. Ta je visok 15 cm in izdelan iz polietana, ki razpade v nekaj letih. Sadiko vtaknemo skozi ovratnik, nakar jo normalno posadimo. Ovratnik preprečuje hrošču dostop do sadike. Pogoji za uspeh je, da je plastični ovratnik pravilno položen in da je sadika vsaj 15 cm visoka.

Saditev s tem zaščitnim sredstvom je sicer nekoliko počasnejša, k temu pa moramo prišteti še stroške za plastične ovratnike. Zato pa naslednje leto niso potrebna draga izpopolnjevanja. Ugotavljanje škode, ki jo je naredil veliki rjavi rilčkar v poskusnih nasadih Vänerskog, kažejo, da je po goloseku, kjer ni bila opravljena obdelava tal, veliki rjavi rilčkar poškodoval 56 % nezavarovanih

smrekovih sadik, z ovratnikom zavarovanih pa le 3 %. Kjer je bila po goloseku opravljena obdelava tal, je bilo v prvem primeru poškodovanih 20 % smrekovih sadik, v drugem pa 1 %. Na osnovi takih ugotovitev je bil izdelan ekonomski izračun o upravičenosti tega zaščitnega sredstva ob predpostavki:

- da pogozdujemo z 2300 sm. sad. 2/1 na ha,
- da stane plastični ovratnik 16–18 öre (1,2 din),

– da znaša izpad zaradi poškodb 30 %, zaradi česar dosadimo naslednje leto 600 sm. sad. 2/2,

– da pri saditvi sadik z ovratnico v enakem času posadimo le 80 % sadik od normalne saditve,

– da pri izpopolnjevanju posadimo v enakem času le 65 % od normalne saditve.

Pogozditev 1 hektarja brez zaščite stane 3900 šv. kron, naslednje leto pa nas stane izpopolnjevanje še 1250 kron, kar je skupaj 5150 kron (38 844 din). Posaditev enega hektarja z uporabo plastičnih ovratnikov pa stane 48 000 kron (33 408 din), kar predstavlja prihranek 350 kron. Poleg finančnega prihranka pa je prednost uporabe plastičnega ovratnika tudi v tem, da se z njim izognemo težavnemu in zamudnemu dosajevanju. Gološke lahko s takim zavarovanjem takoj pogozdujemo, v nasprotnem primeru pa moramo počakati nekaj let, da zmanjšamo izpade. V tem času pa se bujno razvije konkurenčna talna vegetacija, ki ovira rast majhnih sadik.

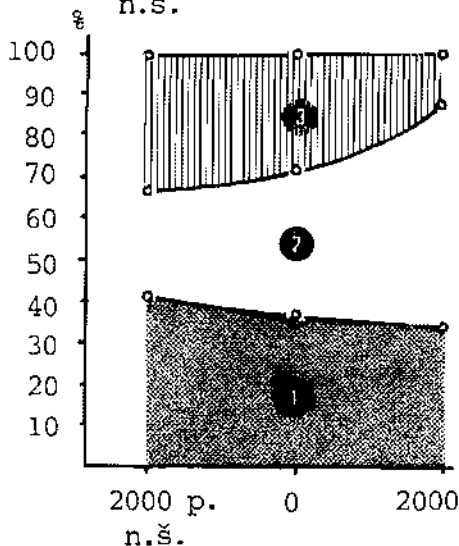
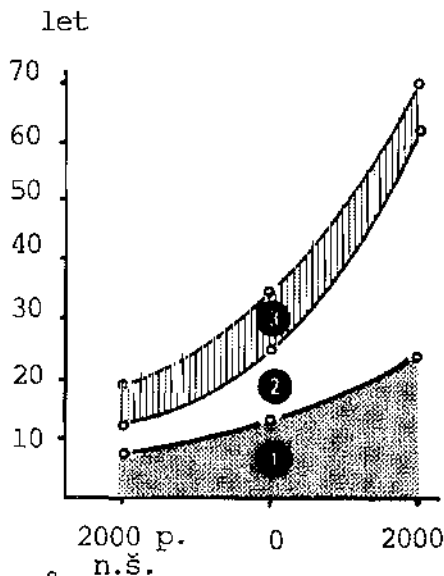
Lado Eleršek

MANJ DELATI IN BOLJE ŽIVETI! JE TO MOGOČE?

Encke, G.: *Weniger arbeiten – besser leben! Stimmt das?. Allgemeine Forstzeitschrift, 1980/50.*

Avtor v članku komentira referat dr. Bernharda Trieta, katerega je imel l. 1980 v Freudenstadtu. Tu je ugotovil, da današnji človek prebije v poprečju le 11 % svojega življenja v službi. Pri poprečni življenjski dobi 70 let odpade 38,7 let na otroštvo, šolanje in prosti čas in na upokojensko dobo, 24 let odpade na spanje in le 7,3 leta na poklicno delo. Kot kaže diagram naj bi se skozi tisočletja življenjska doba štirikrat podaljšala, čas absolutni, ki ga človek prebije v službi pa se je le minimalno podaljšal. Relativno se stalno znižuje tudi čas, ki ga porabimo za spanje, zato pa odpade vedno več časa na šolanje, na dobo, ki jo prebijemo po upokojitvi in predvsem na prosti čas. Pri vsem tem pa narašča bruto nacionalni dohodek na prebivalca.

Toda ali velja zmanjševanje dela le za delo v službi ali tudi za oslalo delo (napravi sam, »fuš« i. dr.)? Ali naj se zmanjšuje delovni teden še izpod 40 ur? In ali ne bi kazalo prepustiti posamezniku, da si izbere svoj optimalni čas pri ustreznem zmanjšanju plače? Le približno 20 % ljudem po-

Del življenjske dobe, ki odpade na :

- (1) spanje
- (2) otroštvo, šolanje, prosti čas in upokojensko dobo
- (3) poklicno delo

meni služba življenjsko vsebino (veselje), za ostalih 80 % pa pomeni le zaslužek ali nujno zlo, ki je potrebno za preživljanje. Manj dela pa pomeni manj denarja in prav temu odnosu so postavljene ozke meje.

In kakšni so izgledi za različne rešitve zmanjševanja delovnika v gozdarstvu? Gozdni posestnik že vseskozi uporablja gibljiv delovni čas. Pri posameznih uslužbencih, ki nimajo gozdarske izobrazbe (90 % teh so ženske) je prilagodljiv (različno dolg) delovni čas možen in je mogoče delo enega uslužbenca razdeliti na dve zaposleni osebi ter tako omogočiti individualno prilagajanje ostalemu življenjskemu ritmu. Tudi za uslužbenca z gozdarsko izobrazbo, kot so taksatorji, vodje pisarn, svetovalci, specialisti in drugi uslužbenci, bi bilo mogoče uvesti prilagodljiv delovni čas. Prav nobene možnosti za prilagajanje dolžine delovnika pa ne vidi komentator za revirne vodje in vodje gozdnih uprav.

Vendar referent ni povedal bolj konkretnih predlogov, temveč so bili nakazani le teoretični vidiki, ki niso bili usmerjeni k določnemu cilju. Tudi diskusija avditorija ni nudila konkretne rešitve. Zato so morali vsi, ki so dobili apetit ob poslušanju referata, oditi domov lačni.

Lado Eleršek

NOVA UČNA POT NA VZHODNEM POHORJU

Ob koncu letošnjega tedna gozdov na Slovenskem so mariborski gozdarji odprli (16. maja) gozdno učno pot Bolfenk—Razglednik, ki je šesta tovrstna pot v Sloveniji.

Na otvoritvi se je zbrala množica ljudi: največ je bilo mladine iz Taborniškega oddreda XIV. divizije Maribor, poleg so bili predstavniki raznih organizacij in društev iz Maribora in iz drugih krajev Slovenije.

Zvrstili so se govorniki, svečano otvoritev pa so popestrili taborniki oddreda XIV. divizije s pesmijo in z obljubo, da bodo za pot skrbeli, jo negovali in obnavljali. Ob napisni tabli, ki je obenem prva točka poti, so posadili spominsko tise (*Taxus baccata*). V jamico ob njej so zakopali v varno zaprti steklenici naslednje sporočilo: »Ob mnogoštevilni udeležbi prebivalstva in gozdarjev iz vse Slovenije je bilo v počastitev 40-letnice ustanovitve OF in vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti odprta in predana svojemu namenu gozdna učna pot. To pismo je bilo zakopano pod drevo tise, ki smo ga na svečan način posadili v spomin na ta dogodek dne 16. 5. 1981. Društvo gozdarskih inženirjev in tehnikov Maribor«. Pobudnica in oblikovalka

Otvoritev poti, sadnja tise. Foto M. Zorn

poti in avtorica ličnega obširnega vodnika Rozka Debevec-Lesjak, dipl. inž. gozd., nam je na obhodu poti razložila posebnosti posameznih točk (stojišč).

Pot je dolga približno 3 km, ima 21 točk z označbami na ličnih lesenih tablah. Ni zahtevna, saj se vzdigne le kakih 100 m, od 1050 do 1146 m. n. m. (pri Razgledniku).

Od začetne table vodi pot po stezi mimo znamenitega Bolfenka, se vzpne po severnem pobočju skozi bukovje z zasavsko mlajo do razglednika. Z vrha stolpa je čudovit razgled po vsej slovenski in avstrijski Štajerski in še mnogo dije.

Z vrha se pot spusti skozi smrekovje do Železničarskega doma in zavije nazaj po južnem pobočju grebena na izhodišče proti Bolfenku. Ob točki 17 pod asfaltno cesto se bohoti Trbisova jelka, najmogočnejše drevo na tem delu Pohorja.

Razlaga avtorice in vodnice je bila strokovno zanimiva in čutno simpatična. Vsi smo z zanimanjem prisluhnili, od šolarjev do izkušenih gozdarjev, kakšen je gozd na tem delu Pohorja, kako gozdarji gospodarijo z njim, kaj se dogaja v njem, katere so avtohtone drevesne vrste, katere živali domujejo v njem, kako se vključuje z ostalim negozdnim okoljem in objekt v kulturno krajino in še mnogim drugim zanimivostim.

Kdor je hotel zvedeti še več, je lahko prelistal bogato opremljen vodnik Gozdna učna pot Bolfenk-Razglednik, ki ga je izdalo Društvo gozdarskih inženirjev in tehnikov Maribor 1980. leta.

Pot smo zaključili z mislijo, da so člani DIT gozdarstva Maribor s to svojo gozdno učno potjo spet odprli nove možnosti za seznanjanje javnosti z gozdom in gozdarstvom in da ima objekt še zlasti velik pomen v mariborskem šolskem sistemu.

M. Zorn

ČAS SADITVE IN PRIPRAVA SADIK ZA POGOZDOVANJE V GOROVJU

Hočevar, M.: Pflanzzeit und Breitstellung von Forstpflanzen bei Hochlagenautforschungen, Schweiz, Zeitschrift für Forstwesen, 1980/11.

Problematika

Kvalitetna saditev s kvalitetno sadiko je bistven element racionalizacije umetne obnove, saj je nesolidno delo gotovo najdražje. Na tem področju je koristne rezultate zbral naš rojak, ki je zaposlen v švicarskem

gozdarskem inštitutu. Saditveni poskusi so opravljeni sicer na večjih nadmorskih višinah, kjer vladajo težji, ekstremnejši pogoji, vendar lahko njihove izkušnje s pridom uporabimo tudi v nižjih legah.

Problematika pogozdovanja v gorovju je v daljšem zadrževanju snega na saditveni površini v spomladanskem času, ko začno sadike v nižjeležečih drevesnicah že odganjati. Zato v višjih legah pogozdujemo v jesenskem času, ali pa moramo spomladi hraniti sadike v hladilnici. Vendar izkušnje kažejo, da so pri jesenskem pogozdovanju precejšnji izpadi zaradi zgodnjega mraza, drsečega snega, izsušitve zaradi mraza in zaradi temperaturnih ekstremov. Poleg tega je čas za saditev v gorovju v jeseni zelo pičel in nas zato pri obsežnejših pogozdovanjih navadno prehitijo zima.

Zastavitev poskusa

Z namenom, da bi raziskali in preverili različne načine shranjevanja sadik in izbire saditvenega časa, o katerih obstajajo nenotna strokovna mnenja, so na Inštitutu (Eidg. Anstalt für das forstliche Versuchswesen, CH, Birmensdorf) leta 1973 zastavili večji poskus. Ta je obravnaval vpliv časa saditve (jesen, spomlad) in ugotavljal razliko med direktno saditvijo in saditvijo z vmesnim hranjenjem (zakopavanje v sneg). Ugotavljali so tudi vpliv agrikoła in vpliv shranjevanja sadik v vrečah na izpade in na rast sadik v prvih štirih letih.

Poskus je bil izpeljan na poskusnih ploskvah v Andermattu, n. v. 1800 m, s sadikami evropskega macesna 1 + 1, smreke 2 + 2 in cemprina 3 + 1 ter v Averstalu, n. v. 1950 m s sadikami evropskega macesna 1 + 1. Uporabljene so bile naslednje poskusne variante:

a) Direktna saditev.

Jesenska saditev in spomladanska saditev,
– zaščita z agrikołom,
– shranjevanje sadik v posebnih vrečah, ki ohranjajo svežost sadik,
– brez zaščite (0 varianta).

b) Shranjevanje v snegu in v zasipu.

– zaščita korenin z agrikołom in s fungicidom, zasip v zemlji v oktobru, decembru,
– shranjevanje v posebnih vrečah, zaščita s fungicidom in brez, položeno na tla (sneg) meseca oktobra, decembra,
– zaščita z agrikołom, spomladanski izkop in shranjevanje v snežnih luknjah do saditve,

— shranjevanje v posebnih vrečah v snežnih luknjah od spomladanskega izkopa do saditve.

Rezultati

Dobri rezultati (majhen izpad in solidni prirastki) so bili ugotovljeni pri direktni jesenski saditvi. Še boljši rezultati pa so bili pri spomladanski saditvi, če so bile v predhodnem obdobju med spomladanskim izkopom (konec marca) in saditvijo (začetek junija) sadike skladiščene v snegu. Dobro so se prijele ter tudi dobro priraščale sadike smreke in cemrina iz direktne spomladanske saditve, ko so bile te že odgnane. Vendar je bila izvedena skrbna saditev še isti dan, kar se pa v gozdarski praksi le redko zgodi. Spomladanska saditev z že odgnanimi sadikami se ni obnesla pri macesnu in zato odsvetujejo saditev takšnih sadik.

Za uspeh pogozdovanja je odločilen čas, v katerem sadike zakopljemo v sneg. Zakop sadik v sneg v oktobru in pozneje ni uspešen; sledijo visoki izpadi. Neuspeh izvira iz tega, ker so sadike takrat še fiziološko aktivne. Poleg tega pa dolgo skladiščenje kljub nizkim temperaturam in visoki zračni

vlagi, vodi v izsuševanje in fiziološko oslabilitev sadik.

Na osnovi tega poskusa priporočajo le spomladansko saditev z vmesnim shranjevanjem v snegu konec zime, manj pa jesensko saditev. Smreke, ki so bile posajene jeseni, so se do zime slabo zakoreninile in so bile zaradi izgube vode oslabiljene (presaditveni šok). Pri jesenski saditvi v gorovju nas često prehitijo zima in smo prisiljeni sadike zakopati; ta poskus se je slabo obnesel. Zato je pri jesenskem sajenju priporočljivo v drevsnici izkopati le toliko sadik, kolikor jih lahko v istem dnevu posadimo.

Pokazalo se je tudi, da je uporaba fungicidov pri skladiščenju v vrečah odveč, paziti pa moramo, da pri skladiščenju sadike niso mokre (zaradi dežja ali rose). Pri poskusu z agrikulom se sadike niso bolje izkazale, čeprav so v literaturi navedeni pozitivni vplivi. Vzrok je verjetno v zelo skrbni manipulaciji pri vseh posajenih sadikah. Dejstvo, da so manjši izpadi pri sadikah transportiranih v vrečah (ki ohranjajo svežost sadik), posebno kadar pride do vmesnega skladiščenja, narekuje večjo uporabo takšnih vreč.

Privedil Lado Eleršek

KNJIŽEVNOST

GOZDARSKA ENCIKLOPEDIJA

ŠUMARSKA ENCIKLOPEDIJA, 1, A - Grad, Zagreb 1980, Jugoslavenski leksikografski zavod; drugo izdanje.

V začetku tega leta je pri Jugoslavenskem leksikografskem zavodu v Zagrebu izšla prva knjiga (A - Grad) druge izdaje Gozdarske enciklopedije.

Prva izdaja Gozdarske enciklopedije je izšla v dveh delih v letih 1959 in 1963 in je ena izmed prvih strokovnih enciklopedij tega zavoda. Obsega 1560 strani velikega formata in obdeluje 1347 pojmov (terminov), iz gozdarskega in lesnoindustrijskega področja in njima bližnjih naravoslovnih ved.

Pobudnik in predsednik tedanjega redakcijskega odbora je bil dr. inž. Aleksandar Ugrenović, profesor Poljoprivredno-šumarske fakultete v Zagrebu, ki je okoli sebe zbral več kot 150 sodelavcev, njegova desna roka pa je bil dr. inž. Zvonimir Potočić, glavni

urednik sedanje (druge) izdaje. Dr. Ugrenović je umrl leta 1958 in tako dočakal samo delen odtis prve knjige. Prva izdaja v nakladi sedem tisoč izvodov je bila hitro razprodana.

Druga izdaja bo obsegala 3 knjige, od katerih ima prva s pojmi od A - Grad že 727 strani. Vsi trije deli skupaj bodo torej obsegali preko 2000 strani. Glavni urednik dr. Potočić je zbral v redakcijskem odboru večina nove člane in številne nove sodelavce.

Povečanje obsega izhaja iz nenavadno hitrega razvoja vseh področij gozdarske in lesnoindustrijske znanosti. 20 let, kolikor jih je minilo med prvo in drugo izdajo, pomenijo dve obdobji.

Gozdarstvo štejemo za uporabno vedo. Predmet proučevanja so gozdovi, ki jih tvorijo številne drevesne vrste na različnih talnih podlagah in v različnih klimatih. Gozdarska znanost temelji na osnovnih vedah

kot so biologija, fiziologija, geologija, meteorologija, te se dalje delijo na botaniko, pedologijo, dendrologijo itd. in ravno ta širok izbor osnovnih ved je značilnost vsebine gozdarske enciklopedije.

To je učbenik, priročnik in enciklopedična informacija vsem, ki se žele spoznati z dogajanjmi v naravi in z gospodarjenjem z gozdovi v sodobnem času.

Nova izdaja posveča posebno pozornost ekologiji, zaščiti narave, naravnim redkostim in lepota. To obdelujejo v prvi knjigi pojmi, ekologija, ekosistemi, ekologija rastlin, ekologija gozdov, ekologija živali. Posamično so opisani in obdelani nacionalni parki (Dumitor, Fruška gora), prirodni rezervati (Devčića tavani, Divje jezero), prirodni fenomeni (Đurđevački pjesci, Bijele i Samarske stije-ne).

V knjigi so kratke biografije številnih gozdarskih strokovnjakov, od slovenskih najdemo nanovo imena S. Bleiweis, K. Budihna, J. Božič, T. Cajko, I. Cerar (Zörer), M. Ciglar in L. Funkl. Posebno mesto zavzema termin bibliografija, ki obsega 7 stolpcev in v katerih so poleg osnovne razlage navedena dela domačih in tujih avtorjev s področja gozdarske, lesnoindustrijske in sorodnih znanosti.

Knjiga je opremljena z barvnimi kartami, številnimi barvnimi in črno-belimi slikami in skicami.

Mislím, da je bo vesel vsak gozdar, lesar, naravoslovec, prijatelj gozdov in planin pa tudi navaden ukaželjan popotnik.

M. Zorn

SUROVINSKA IN PREDELOVALNA PROBLEMATIKA DROBNEGA LESA V SLOVENIJI

Lojze Žumer in Mirko Tratnik: Tehnološko-ekonomska problematika in smernice nadaljnjega razvoja industrijske predelave drobnega lesa v SR Sloveniji. Izdal Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana leta 1980, na 56 straneh s številnimi tabelarnimi in grafičnimi prikazi. Raziskavo je financirala SIS za gozdarstvo Slovenije.

Priznani lesnogospodarski strokovnjak Lojze Žumer je že pred leti pričel z raziskovanjem problematike uporabnosti drobnega lesa v Sloveniji. Žal je nenadna smrt pretrgala njegovo plodovito raziskovalno delo; tako tudi obravnavane raziskave ni dokončal. Delo pa je nadaljeval Mirko Tratnik, ki je Žumrove analize dosedanje porabe drobnega lesa kreativno uporabil v sintezi oziroma oblikovanju gospodarske prognoze. Morda bi lahko celo ugotovili, da je v knjigi uspešno integrirano bogato poznavanje gozdarskih in lesnopredelovalnih razmer predvojnega in povojnega obdobja, za kar je bil Žumer nedvomno velik specialist, ter Tratnikovo pronicljivo obvladovanje svetovne in domače politike in tehnologije predelave lesa, še zlasti drobnega. Zategadelj je delo, ki je pisano »asketsko« eksaktno, kvaliteten pripomoček zlasti v času, ko postaja biomaterija eksistenčna surovina.

V prvem delu avtorja opredeljujeta ravén in položaj lesnotehnoloških vej za predelavo drobnega lesa v primerjavi z drugo industrijo; obravnavata tudi položaj lesa med industrijskimi surovinami. Po ugotovitvi izredne kompleksnosti in naravnosti divjega razvoja te oblike lesne predelave, ki še ne kaže nobenih znakov tehnološkega in ekonomskega umirjanja, se lotita podrobne analize za zadnjih osem let (do 1970. leta nazaj). Le-ta kaže podobne razvojne trende kot drugod po svetu, z dodatno »oteževalno okoliščino«, da razvoj te predelovalne industrije v Sloveniji nismo dovolj omejevali s tržnimi in naravnimi možnostmi, zato imamo težave s pretiranim povpraševanjem, ki mu na surovinskem področju zaenkrat nismo kos, kar povzroča neprijetne pritiske na osušeni devizni mošnjček.

Prognoza za naslednjih pet let (1981 do 1986) se zdi realna, gozdarjem in lesarjem pa nalaga odgovorno in ne enostavno nalogo. Problem bo rešljiv z usklajevanjem interesov; konfrontacija lahko nesorazmerja samo poglablja.

Zanimiva knjiga, ki opozarja na nekatere razvojne dileme našega gozdnega in lesnega gospodarstva, ponuja ognjemet urejenih podatkov, ki so zelo dobrodošli zlasti načrtovalcem obeh strok.

Marko Kmecl

DRUŠTVENE VESTI

LETOŠNJE SREČANJE UPOKOJENCEV

Srečanje upokojencev gozdarstva in lesarstva je tudi letos kot že vrsto let organiziralo Splošno združenje gozdarstva Slovenije. Vabilom za izlet, ki je bil dne 27. 5. 1981 se je odzvalo 29 upokojenih mladostnikov in sicer:

Vlado Beltram, Miran Brinar, Tugomir Cajnko, Martin Čokl, Rihard Erker, Danilo Fajdiga, Lojze Funkl, Tonček Gabrijelčič, Vlado Hribernik, Jože Jošt (Hrv.), Franjo Jurhar, (vodja izleta) Janez Juvan, Oskar Jug, Miha Kancilija, Miloš Keliš, Milan Kuder, Vili Manfreda, Edvin Mekinda, Miloš Mehora, Marjan Presečnik, Franjo Rajner, Franc Sosič, Adi Svetličič, Marjan Šebenik, Venčeslav Štraus, Slavo Švajger, Zdravko Turk, Drago Volk in Jože Osterman.

S posebnim avtobusom so izletniki prispeli najprej v Mengeš in obiskali delovno organizacijo Semesadike. Sprejem s strani kolektiva, na čelu z direktorjem Matkom Lipovškom, je bil nadvse prisrčen in tovariški. Za večino udeležencev izleta, ki že mnogo let nima stikov z Mengšem, je bil ogled današnjih semenarskih in drevesničarskih obratov izredno zanimiv, saj je v zadnjem desetletju omenjena gozdarska organizacija, oprta na sodobna dognanja gozdarske znanosti in prakse, dosegla visoko stopnjo gozdarske semenarske in drevesničarske proizvodnje.

»Že sama ugotovitev, da je svojčas od 100 posejanih semen v Mengšu zraslo poprečno le po 10 sadik in da sedaj iz istega števila semena vzgojijo kar 40 krepkih sejank, dokazuje, da sedanji postopki, stroji in naprave uspešno prispevajo ne le k racionalizaciji gozdarske rastlinske proizvodnje, ampak tudi k izboljšanju kakovosti pridelka in tako zagotavljajo, da bodo mogli postati naši obnovljeni gozdovi in pogozditve ob ustrezni negi ponos slovenskega gozdarstva in trdna osnova našega lesnega gospodarstva« (po dr. Brinarju).

Po dopoldanskem okrepčilu v menzi Semesadike in zahvali gostitelju za tovariški in gostoljubni sprejem, je avtobus odpeljal skozi Radomlje v Volčji potok. Po čudovitem

Znanje, izkušnje in mladostnost so v teh fantih, kar poglejte jih!

botaničnem parku je gozdarske izletnike več kot dve uri vodil direktor in hortikulturni oblikovalec arboretuma tovariš Miha Ogorevc. Arboretum Volčji potok (površina 80 ha) je kot pomembna kulturna in naravna dediščina zavarovan z odlokom iz leta 1950. Danes je v parku okoli 3500 sistemskih enot lesnatega rastlinja. Za intenzivnejši ogled arboretuma, zlasti dendroloških vrst, ki gozdarje še posebej zanimajo, bi rabili mnogo več časa, kot ga je bilo ta dan na razpolago. Razveseljiva je ugotovitev, da je arboretum Volčji potok že prešel v zavest naših ljudi kot nekaj, kar nam je vsestransko potrebno.

Naslednja točka ekskurzije je bil obisk slikovite Kamniške Bistrice. Že v Stahovici so se nam pridružili predstavniki GG Ljubljana tovariši Celarc, Kersnik in Tekavc. Ob izviru Kamniške Bistrice, pri starem planinskem domu, je po prisrčnem pozdravnem govoru direktorja Celarca tovariš Tekavc, vodja TOZD gozdarstva Kamnik predstavil gozdarsko območje Kamniške Bistrice z vsemi značilnostmi tega visokogorskega kraja. V živahni razpravi o gozdnogospodarski problematiki Kamniške Bistrice so upokojenici in aktivni tovariši obravnavali in primerjali nekdanje gospodarjenje in sedanje uspešno reševanje različnih strokovnih vprašanj. Kako so pred desetletji v teh krajih živeli drvarji in rižarji, ko so spravljali les po drčah in rižah in ga po Bistrici plavili naprej do jezua v Stahovici, je živahno orisal osemdesetletni Miloš Kelih, ki je precej časa služboval v Kamniški Bistrici in so mu zato takratne razmere dobro znane.

Sledil je še ogled planinskega Spominskega parka, ki ga skupaj urejajo gozdarji in planinci in je posvečen spominu gornikov ponesrečenih v planinah. Kot prvo spominsko obeležje je v parku na skalo pritrjena bronasta plošča v spomin na dr. Milana Ciglarja, ki se je meseca marca 1977 ponesrečil v Kamniških planinah. Upokojeni gozdarski veterani so se s pieteto poklonili spominu tragično preminulega kolega.

Na skupnem kosilu, ki ga je priredilo Gozdno gospodarstvo Ljubljana je vladalo pri-srčno tovariško vzdušje, prevladovalo pa je obujanje spominov, dogodkov in doživljajev v pretečeni »obhodnji«. Spremembe v gozdarstvu so nagle in korenite. Pomislimo samo, da je bilo prva leta po zadnji vojni, v času splošne obnove naše domovine in izredno velikih potreb po lesu v vsej Sloveniji, komaj toliko gozdarskih inženirjev kot jih je danes samo na enem gozdnem gospodarstvu. Vse breme velikih planskih nalog je bilo zvečine na ramah današnjih upokojenecv; ni bilo še omrežja gozdnih cest, ne mehanizacije in sodobne gozdarske opreme, prav skromne prevozne možnosti na terenu itd. Mladi rod gozdarjev si danes komaj predstavlja, s kakšnimi napori je bilo takrat povezano izpolnjevanje zahtevnih nalog v gozdarstvu.

Na povratku v Ljubljano je pot vodila ob letališču Brnik skozi Cerklje mimo gradišča Strmol v letoviški kraj Preddvor. Po kratki prekinitvi vožnje je sledil še ogled graščinskega parka pri gradu Hrib poleg jezercja Črnava. Poleg mnogih domačih in eksotičnih vrst vzbuja v parku največje občudovanje skupina deset velikanskih sekvoj, od katerih ima največja obseg debla 550 cm, premer 175 cm in višina 35 m.

Še bežen pogled na nekoliko višje ležeči grad Turn in letošnji enodnevni izlet je bil zaključen z željo vseh, da se tradicija vsakoletnih srečanj upokojenih gozdarjev in lesarjev ohranja tudi vnaprej.

Franjo Jurhar

VTIS Z GOZDARSKEGA TEKMOVANJA V KOČEVJU

Še na treh gozdnih gospodarstvih doslej ni bilo prireditve, na kateri se sekači iz vse Slovenije vsako leto pomerijo, kdo bo najhitrejši, najučinkovitejši, najnatančnejši, najmočnejši. Tekmovanja tečejo s prekinitvami že od leta 1964 dalje, letošnje pa je bilo že 10., torej jubilejno. Naslednji jubilej bo, ko bo krog prireditev tekmovalnj sklenjen, to je, ko se bodo kot prireditelji zvrstila vsa slovenska gozdna gospodarstva.

Večkrat se organizirano pa tudi spontano zastavlja vprašanje o smiselnosti takšne prireditve. Verjetno vsakdo, kdor takšni prireditvi prisostvuje, nima več tovrstnih pomislekov. Prireditve ima predvsem delovno in strokovno mobilizacijsko vlogo. Zbira gozdarske strokovnjake in delavce, ki v tekmovalnem poligonu, ob ograji, pa še kje drugje, izmenjujejo izkušnje, opažanja, se prepričujejo pa obujajo spomine. Vrednost teh

srečan je predvsem v podzavestni mobilizaciji volje, ki je za opravljanje vsakdanjega strokovnega dela mnogokrat bolj pomembna kot fizična moč.

Letos so bili prireditelji Kočevjarji, ki so za to priliko pripravili lično opremo (bilten, mapa, nalepka, značka, zastavica in pester izbor suhe robe, jasno, iz lesa!), brez katere si gozdarskega tekmovanja že kar misliti ne moremo več.

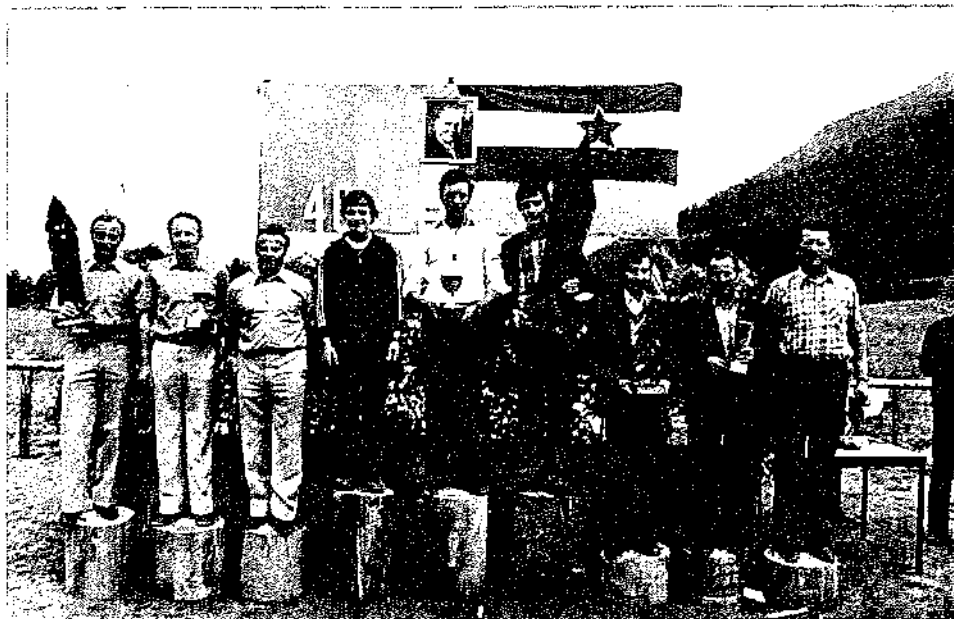
Novost v Kočevju pa je bilo računalniško obdelovanje rezultatov (obdelavo je opravil medobčinski računski center Kočevje-Ribnica). Človek je nehote dobil vtis velike in dobro organizirane prireditve, ko je takoj po zaključku tekme že dobil analize in tabele »na 100 načinov«. Vse se je ujemalo, podolgem in počez, kot se za pravi »listing« spodobiti!

Tekmovanje je bilo ob gozdarskem domu na Marofu, v predmestju Kočevja, kjer je bil poleg tekmovalnega poligona urejen tudi »poligon« umetniških plastik akademskega slikarja Staneta Jarma iz Kočevja, ki je pravi mojster za umetniško oblikovanje lesa. Zelo škoda bi bilo, če bi lepo zasnovano kulturno okolje gozdarskega doma podrli, saj je opisana ureditev po splošni oceni prepričljiv dokaz izrazne moči lesa kot tvarine pa tudi kot izraz človekove duhovne povezanosti z gozdom. (Ne samo materialne!)

Še nekaj rezultatov s tega tekmovanja:

Brez skrbi bi mu lahko
zaupali Gavrilovičovo salamo.
Foto J. Konečnik

Prve tri ekipe ob slovesni razglasitvi rezultatov. Foto J. Konečnik

Izenačenost tekmovalcev je velika, zato se je treba zares potruditi. Foto J. Konečnik

Razvrstitev ekip

1. SGG Tolmin (Koren, Ambrožič, Likar)	1679,0
2. GG Postojna (Margan, Bajc, Bajc)	1659,0
3. GG Novo mesto (Štrumbelj, Grandovec, Krese)	1657,0
4. Lesna Slovenj Gradec (Obretan, Srebre, Adamič)	1642,0
5. GG Nazarje (Mlačnik, Zamernik, Solar)	1634,5
6. GG Brežice (Kuhar, Kostevo, Romih)	1579,5
7. GG Bled (Domislič, Čuden, Babič)	1547,0
8. GG Ljubljana (Kokalj, Kermavner, Facja)	1522,5
9. GG Maribor (Strnad, Pliberšek, Sitar)	1498,0
10. GG Kočevje (Mohar, Došenovič, Debeljak)	1480,0
11. GG Celje (Artič, Vreš, Jakob)	1447,5
12. GG Kranj (Marič, Babič, Šabič)	1394,5
13. ABC Pomurka Murska Sobota (Balajc, Horvat, Gutman)	1338,5

Razvrstitev najboljših posameznikov

1. Ivan Štrumbelj	GG Novo mesto	589,0
2. Ivan Koren	SGG Tolmin	578,5
3. Jože Grandovec	GG Novo mesto	572,5
4. Andrej Obretan	Lesna Slovenj Gradec	562,5
5. Stane Margan	GG Postojna	562,5
6. Ivan Srebre	Lesna Slovenj Gradec	555,0
7. Bogdan Ambrožič	SGG Tolmin	554,0
8. Franc Bajc	GG Postojna	551,5
9. Ivo Mlačnik	GG Nazarje	551,5
10. Marjan Mohar	GG Kočevje	549,5

M. K.

SPOMINSKI PARK V KAMNIŠKI BISTRICI

Tragična smrt našega strokovnega tovariša dr. Milana Ciglarja leta 1977 v Savinjskih Alpah, je med gozdarji in planinci oživila idejo o ureditvi spominskega parka, organiziranega in urejenega spominskega prostora, kjer bi lahko svojci in prijatelji s spominsko ploščo obeležili spomin na ponesrečene v planinah.

Kaj je namen in vsebina te ideje?

Dr. Milan Ciglar je bil velik ljubitelj narave. To svoje strastno oboževanje estetskih in ekoloških vrednot naše krajine je živel v svojem profesionalnem angažiranju, kakor tudi v intenzivnem organiziranem popoldanskem delovanju v raznih političnih in strokovnih asociacijah, ki se ukvarjajo s krajinsko, krajinsko-rekreativno in naravovarstveno problematiko. Na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani je osnoval in vodil odsek za krajinsko načrtovanje. Ko je nesrečno umrl v planinah, so njegovi kolegi na inštitutu začeli razmišljati, kako bi oblikovno in vsebinsko trajno oživili spomin na njegov edinstven odnos do naše zemlje. Tako je v enkratnem okolju, pod mogočnimi domačimi vrhovi Kamniških planin, sredi sveta, kjer gozd in človek bijeta neskončno bitko s surovo naravo mrtvega kamna in neukrotljivih voda, zrastel spominski park, vrt kjer sta usahnili strast ljubezni in spoštovanje do narave, kjer pa še vedno živita tvorna misel in duh sodobnega odnosa do naravnega sveta.

Osnovna misel govornika, predsednika Planinske zveze Slovenije na otvoritvi parka 4. julija letos je izzvenela v želji, da bi bilo takšnih parkov čim manj. Ker pa nekaterih življenjskih tokov ne moremo spremeniti, bi morali skrbeti, da bodo takšni objekti predvsem obujevalci in navdihovalci progresivnega odnosa do naravnega sveta, kakršnega je imel pokojni dr. Milan Ciglar, kateremu je veljala tudi omenjena otvoritev 4. julija. Pobudo za izgradnjo takšnega parka so dali delavci Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo, kjer je Milan Ciglar deloval predvsem na področju oblikovanja slovenske krajine,

v kateri je gozd prevladujoča in nepogrešljiva prvina. S parkom naj bi bil ohranjen predvsem njegov homogeno delujoč odnos do kulturne krajine, v katerem sta ljubiteljstvo in znanstveni pristop združevala iracionalnost naravnega sveta z racionalnim in ki se je ob metodoloških rešitvah izkazal kot učinkovit sistem integralne obravnave kulturne krajine.

Marjan Šolar, njegov dolgoletni sodelavec na gozdarskem inštitutu pa tudi sopotnik v planinah, ki je s svojim govorom na otvoritvi orisal planinski in strokovni lik Milana Ciglarja, je pronicljivo poiskal iztočnico njegovega planinskega in strokovnega delovanja.

«Od gozda in gozdarstva, kjer je pustil trajne sledove na operativnem organizacijskem, upravnem, vodstvenem in znanstvenoraziskovalnem področju je bil njegov pogled vedno obrnjen v gore in dogajanja v gorah. Mar ni prav to svoje stremljenje pokazal že z izbiro diplomskega dela na gozdarski fakulteti, v katerem je obravnaval morfologijo in vlogo vegetacije ob zgornji gozdni meji. Tu, med gozdom in gorami je Milan Ciglar živel z vsem svojim srcem. Zelo verjetno se je prav na tem stičišču dveh naših najbolj tipičnih krajinskih enot, to je gozda in goré, porodila Ciglarjeva ideja o organiziranem popotništvu.»

Ideji gozdarjev so se pridružili še organizirani planinci v Kamniku in slovenske planinske zveze s plemenito idejo, da bi vsa obeležja, ki jih je v naših planinah na ponesrečene planince čedalje več, postavljali v tem parku. Tako bi dobili urejen in negovan tovrstni spominski objekt, s katerim bi preprečili nadaljnjo stihijsko postavljanje spominskih kamnov in drugih obeležij po Kamniških planinah. Računajo, da bi takšne spomske objekte postavili še za druge planinske predele. Družbeni dogovor, ki so ga sklenili Planinska zveza Slovenije, Planinsko društvo Kamnik, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, TOZD gozdarstva Kamnik (GG Ljubljana) in občinske skupščine kamniškega planinskega območja, ureja izgradnjo in vzdrževanje tega objekta, ki ga je po tem dogovoru prevzelo v upravljanje PD Kamnik. Podpisnice so sprejele tudi pravilnik o načinu in pogojih postavljanja spominskih obeležij v tem parku. Zamisel in projekt objekta je izdelal Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana (Ivan Žonta, dipl. inž. gozd.), zgradila sta ga TOZD gozdarstva Kamnik in inštitut, upravljalo pa ga bo Planinsko društvo Kamnik.

M. K.

Sporočilo naši reviji:

V imenu družine Ciglar prosim, da v vašem glasilu objavite spodnjo zahvalo ob otvoritvi spominskega parka ponesrečenim planincem v Kamniški Bistrici. S prošnjo v vaši reviji se obračamo zato, da bi zahvalo prejeli vsi številni gozdarji, ki so dali idejo ter svoj prispevek za izvedbo del v tem čudovitem parku.

Hvala za razumevanje.

Za družino Ciglar
Justi Ciglar

Iskrena zahvala vsem prijateljem in znancem, ki so se udeležili proslave ob otvoritvi spominskega parka ponesrečenim planincem v Kamniških planinah in odkritju spomske plošče Milanu Ciglarju v Kamniški Bistrici letos 4. julija.

Posebna zahvala gre neumornim gozdarskim in planinskim delavcem in Milanovim prijateljem v stroki in ljubiteljstvu; vsem tistim, ki so dali svoj prispevek v tem obsežnem in nam dragem delu.

Kot pobudniku za odkritje spomske plošče našemu očetu in možu se še posebej zahvaljujemo Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani, vsemu njegovemu osebju, TOZD gozdarstva Kamnik in Planinski zvezi Slovenije, ki je vseskozi podpirala to humano pobudo.

Družina Ciglar

Domiselno

Delavci Gozdnega gospodarstva Celje so v juniju, na dan samoupravljalcev, proslavljali svoj skupni praznik. Proslava je tekla brez konvencionalnih nagovorov in govorov, izpolnjevale pa so jo različne igre, tekme (resne pa tudi manj resne) in demonstracije. Skupne službe so skupaj z izvozno-uvoznim podjetjem INTERTRADE iz Ljubljane ter avstrijsko firmo AGROFORST, ki izdeluje varnostno opremo za delo v gozdu, pripravile razstavo naj sodobnejše varnostne opreme, ki so jo delavci lahko tudi otipali pa tudi pomerili. Praktična primerjava modelov, ki so s strokovnega vidika že zastareli, zvečine pa še vedno v praktični uporabi po naših gozdnih gospodarstvih, z novimi materiali in modeli, je brez dolge razlage vsakogar prepričala o vsebinskih prednostih najnovejše opreme za varno delo v gozdu.

V poplavi raznih sejmov in demonstracij se nam zdi, da je takšna oblika seznanjanja s sodobno opremo in tehnologijo osvežujoča zamisel, ki se je v celjskem primeru pokazala kot zelo uspešna.

Utile dulci!

Kdo bo zardel

Ko smo pred tem ugotovili uspešno praktično demonstracijo naj sodobnejše opreme za varno delo v gozdu, ki so jo organizirali Celjani za svoje delavce, pa ne bi smeli mimo dogodka, ob katerem bi morali zardeti.

Splošno združenje gozdarstva Slovenije je pred počitnicami organiziralo v Sevnici demonstracijo mehaniziranih sredstev za gojitvena dela v gozdu. Obveščena so bila vsa

gozdna gospodarstva. Angažirana so bila predstavnštva uglednih inozemskih proizvajalcev teh sredstev. Ker je razvoj teh vrst delovnih sredstev razmeroma počasen in jih v našem gozdarstvu praktično sploh ne uporabljamo, so organizatorji in gostitelji upravičeno pričakovali, da bo demonstracija zelo dobrodošla.

Če odštejemo številne predstavnike tujih firm, so se demonstracije udeležili le štirje in še od teh sta bila dva člana organizatorja (SZG). Da bi rešili ime, ne pa seveda namen prireditve, so domačini polovili še nekaj najbližjih gozdarjev po skladiščih in revirjih, ki so začudeno vendar hvaležno pozdravili nepričakovano povabilo.

Kdo bo zardel? Slabo bi bilo, če ne bi nihče!

V gozdarskem muzeju v Bistri se je premaknilo

V juliju se je po dolgem času (dveh letih) ponovno sestala komisija za prenovu gozdarskega oddelka v Tehniškem muzeju v Bistri. Delavci Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo so pripravili idejni osnutek novega oddelka, ki ga je komisija sprejela in odslej predstavlja strokovno osnovo za pripravo podrobnega scenarija in zbiranje muzealnega gradiva.

Gozdna učna pot v okolici bistriškega gradu bo že letos obnovljena in bo vključena v muzejsko strukturo. Načrtovalci razmišljajo tudi, kako bi bližnjo okolico gradu izkoristili za dopolnilne muzejske prikaze.

Prve ideje so na papirju, pred komisijo pa so že tudi finančni obrisi te akcije, ki niso majhni. Upamo lahko, da se jih naša gozdarska stroka tokrat ne bo prestrašila kot že nekajkrat. Počasi spoznavamo, da je odnos do naše strokovne dediščine odraz naše strokovne osveščenosti. Če je to res, tedaj resnično lahko rečemo, da se v Bistri pri Vrhniku, v zanemarjenem gozdarskem muzeju, nekaj premika.

Priporočilo

V osrednji slovenski lovski reviji LOVEC je v št. 7 na str. 222 objavljen prispevek Vlada Jenka Razmišljanje o lovski organizaciji in lovcih. Zanimiv prispevek, ki podaja tudi nekaj vsebinskih analiz in ocen organiziranosti in dela v lovski organizaciji.

Priporočamo, da ga preberete!

Slovenski gozdarji v Južni Ameriki

Iz Rihena iz Bolivije je prišla vest, da bodo ob reki Beni (porečje Amazonke) komarji najbrž požrli nekega slovenskega gozdarja. Kot se spodobi, si je izbral morebitno zadnje počivatišče kar med hodi (glej fotografijo!). Toda, če dobro pogledamo, naš znanec iz Tolmina Jurij Šimac ne kaže

kakšnih posebnih znakov skrbi. Prej bi lahko rekli, da se ob veliki reki in med hodi kar dobro počuti.

V svojem kratkem pismu našemu uredništvu je obljubil temeljito pripoved o svojem pustolovstvu, zato upamo, da je preživel in željno pričakujemo njegova nova poročila.

Filozofija v dveh stavkih

V preteklih mesecih letošnjega leta so dnevni časopisi nenavadno veliko pozornost namenili našemu gozdarstvu. Žal je bilo to pisanje precej enostransko, nepoglobljeno (navadno krajši laični komentar pod fotografijo) brez sieherne volje, da bi posredovano mnenje podkrepili, analizirali ali dokazali. Prevladovali so očitki, da premalo sekamo, da mimo vseh dogovorov navijamo cene, da smo slabo organizirani, očitali so celo sebični nastop gozdnih gospodarstev na Brkinih, češ da so izrabila nesrečo teh krajev, da bi si popravila svoj dohodkovni položaj itd.

Brez dvoma ni vse idealno, vendar pa še daleč ne tako premočrtno zanič in enostavno, kot si nekateri zapisovalci teh komentarjev predstavljajo.

Tokrat pustimo ob strani, ali smo gozdarji primerno organizirani pa tudi pripravljeni, da bi politično, družbeno in gospodarsko javnost sproti in na strokoven način informirali. Izposodili pa si bomo zanimivo misel, ki v dveh stavkih zaobseže vso modrost gozdarsko-lesarskega kompleksa.

Les lahko izkoristimo na dva načina:

Z veliko količinsko predelavo, kjer je veliko avtomatike, malo ljudi in kjer se porabi veliko surovine n energije. Izdelki ali polizdelki so manj vredni.

Z intenzivno predelavo lesa, v kateri je poraba lesa razmeroma majhna, kjer je veliko vložnega dela in tekoče ustvarjalnosti in razmeroma skromna poraba energije. Proizvodi so visokovredni in konjunkturni.

To sta skrajnosti. Resnica je vedno nekje vmes. Kje je naša, o tem si pisatelji v dnevnem časopisu ne belijo glav.

Zasuk pri obravnavanju lesa in gozdov

Medtem ko do nedavnega gospodarstveniki po svetu niso obravnavali lesa in gozdov s pretirano pozornostjo, pa je ob energetske krizi, ki se nanežno zaostrojuje, že zapažena sprememba v teh obravnavah.

Svetovni kongres o energiji, ki je bil fetos poleti v Nairobiju, je prvič postregel s terminologijo, ki že sama po sebi zgovorno poudarja spremembe v obravnavanju lesa (zaenkrat predvsem kot energijskega vira). Izraz »trajno obnovljivi energetske viri« je gozdarjem sicer popolnoma domač, pri oceni pa moramo upoštevati, da operativni svetovni gospodarstveniki tega izraza za les doslej niso uporabljali, ker se jim je zdela nafta tako trajno zveličavna, da bi bilo škoda časa za takšna razmišljanja.

Med kongresniki v Nairobiju so tudi sicer pomen lesa kot energijskega vira opredelili zelo objektivno in pri tem upoštevali gozdarske in ekološke opredelitve.

